

Kápolnás Olivér

A mandzsu birodalomalapítás versben (I. rész: bevezetés, szövegkiadás)

1774-ben Qianlong 乾隆 császár (uralk. 1736–1795) parancsot adott, hogy állítsák össze a mandzsu birodalom megalapításának történetét. A mű tizenhárom év alatt készült el,¹ majd 32 kötetben megjelent nyomtatásban *A Mandzsu Birodalom megalapításának stratégiája* (*Daicing gurun i fukjin doro neihe bodogon i bithe*) címmel.² Később ennek elkészült a kínai fordítása is (*Huangqing kaiguo fanglüe* 皇清開國方略). A mű a mandzsu eredetmondatól kezdve mutatja be a birodalom felépítését, mely 1644-ig, a mandzsuk Pekingbe való bevonulásáig tart.³

A Mandzsu Birodalom megalapításának stratégiája (továbbiakban: *Stratégia*) annak ellenére megkerülhetetlen forrás, hogy jóval az események után állították össze. Elsősorban kortárs mandzsu feljegyzéseket használtak fel hozzá, melyek közül több mára már elveszett. Fontosságát mutatja hosszú kutatástörténete is: 1852-ben Gorsky kivonatolta a kínai változatot,⁴ majd 1926-ban a teljes német fordítás is megjelent, ezt Eric Hauer készítette el szintén a kínai változatból. Végül 2000-ben egy indexet is publikáltak a mandzsu és a kínai változatokhoz.⁵ Rövid ismertetőt többen is írtak róla (mindenek előtt Tatiana Pang⁶ és Michael Weiers⁷ munkásságát kell megemlíteni), de átfogó

¹ Stratégia 1789: I. kötet, 2. bekezdés, 8.

² A szakirodalomban ezzel kapcsolatban vagy semmi, vagy az 1789-es dátum szerepel (Chimeddorji – Weiers 2000: X), az nem egyértelmű, hogy ezt a dátumot mire alapozzák.

³ Itt a mandzsuk – legalábbis Qianlong császár – ezt a dátumot tartották a legfontosabbnak, és nem 1616-ot, amikor a dzsürcsen-, sem az 1636-ot, amikor is a többnemzeti-ségű birodalmukat alapították meg. Ez nem egészen egyértelmű, mert másutt az alapítást az 1636-os dátumhoz köti a mandzsu uralkodó (1739-ben Qianlong ezt írja a 8 zászló történetét összefoglaló mű (*Han i araha jakūn gūnai tung jhi bithe*) előszavában: „A birodalom megalapításától kezdve több mint száz év telt el.” (fukjin doro neihe cí ebsi . tanggū aniya funcetele. (*Han i araha jakūn... – 1739: előszó, 2.*)

⁴ A mű tudománytörténeti hatása, hogy ekkor kerül be a szakirodalomba Abahai mint Hung Tajdzsi neve, ami egy félreértés (Stary 1984), ennek ellenére a hazai szakirodalomban máig kísért ez a hibás megnevezés.

⁵ Jakhadai – Weiers 2000.

⁶ Pang 2006: 62.

⁷ Weiers 1996: 2.

tanulmány még nem született a műről. A *Stratégia* több kutatás alapját is szolgálta, az egyik legfontosabb ezek közül Michael Franz *The Origin of Manchu Rule in China* című, eredetileg 1942-ben megjelent munkája,⁸ amelyhez szinte csak ezt használta forrásként (Hauer fordításában). Meg kell még említeni Volkova 1975-ben megjelent tanulmányát, mely Nurhacsi életének korai szakaszával foglalkozik, a cikk szinte teljes egészében a *Stratégiára* alapult.⁹ Magyar szempontból Uray-Kóhalmi Katalin munkásságát kell elsőként megemlíteni, ő magát a forrásművet is ismertette röviden egyik cikkében.¹⁰

A mű nyomtatott változatából több példány is ismert világszerte. Magyarországon a Magyar Tudományos Akadémia Keleti Gyűjteményében őriznek 8 kötetet (20., 25–31. kötetek).¹¹

A *Stratégia* egy a császár által írt előszóval indul, majd egy verssel folytatódik, melynek címe: *A Mandzsu Birodalom megalapításának stratégiája befejezése után költött költemény (Daicing gurun i fukjin doro neihe bodogon i bithe šanggafi sirabume irgebuhe irgebun)*. A költeményhez kapcsolódik egy 8 oldalas bevezető, maga a vers 25 oldalt tesz ki.

A verssel kapcsolatos kutatás története jóval rövidebb, mint a *Stratégiá*-val kapcsolatos. A vers nem ismeretlen a kutatók előtt, mert Erich Hauer¹² és Tatiana Pang¹³ is megemlíti pár szóval. 1995-ben jelent meg Giovanni Stray rövid ismertetése a versről, mely tartalmazza a vers mandzsu szövegének átírását és fordítását is, azonban a verssorokhoz írt kommentárokat csak megemlíti, azokat nem adja közre.¹⁴ Jelen tanulmány a vers általános ismertetése után a mandzsu vers formai szabályaiba ad bevezetést, majd a mű szövegének kommentárokkal együtt való közlése következik, köszönmög Tatiana A. Pangnak, hogy az utóbbit átnézte. A fordítás megjelenése a *Távol-keleti Tanulmányok* következő számában várható.

⁸ Michael 1979.

⁹ Volkova 1976.

¹⁰ Uray-Kóhalmi 1982: 324.

¹¹ Kara 2000: 443–445.

¹² Hauer 1926: XXI–XXII.

¹³ Pang 2001: 10.

¹⁴ Stary 1995.

A vers ismertetése

A Mandzsu Birodalom megalapításának stratégiája befejezése után költött költemény a mandzsu történelmet az eredetmondától kezdve egészen 1644-ig foglalja össze. A kronológia erősen töredezett, a legtöbb eseményre pusztán egy mondattal utal a mű, ezek egy részét a kommentárok nélkül nehéz lenne térben és időben elhelyezni. A történeti események mellett helyet kapott még Nurhacsi és Hung Tajdzsi dicsőítése. Valójában a vers a mandzsu birodalomalapítás romantikus bemutatása és az első két uralkodó magasztalása.

A vershez tartozik egy rövid bevezető, mielőtt ennek a tartalmára térnénk, a szerzőséget kell tisztázni. Az előszó a következő szófordulattal indul: *én azt gondolom, hogy ... (bi gūnici)*. Általában ezzel a formulával szoktak kezdődni az uralkodói kiadású szövegek. A legtöbb sztélé, mely császári parancsra íródott – ezt általában az jelöli, hogy a sztélé tetején szerepel az *uralkodó írta (han i araha)* kifejezés – szintén így indul. Ha megnézzük a párhuzamos szövegeket, akkor látjuk, hogy ahol a mandzsu a fent említett *én azt gondolom, hogy ...* fordulattal indul, ott a mongol változatban ennek a tükörfordítását találjuk (*bi sedkibesü*). A kínai változatban viszont nem egy egyszerű egyes szám első személyű személyes névmással indul ez a szófordulat, hanem a *zhen* 朕 szó szerepel, melyet kizárólag a császár használt, ennek a jelentése szintén *én*, vagy lehet még királyi többesként *mi*-vel fordítani.¹⁵ Ebből következik, hogy a vers bevezetését a császárnak, azaz Qianlongnak tulajdoníthatjuk, hogy valójában ő írta-e vagy sem, az egy másik kérdés.

Az előszó azzal indul, hogy az Ég a mandzsuk ősének adta örök időkre az égi megbízatást,¹⁶ ami a kínai civilizációban a legitimitációt jelentette.¹⁷ Az előszó egyik gondolata az, hogy a mandzsu történelem a kínaival egyenrangú, párhuzamba állítható. Több eseményt is idéz a korai mandzsu

¹⁵ Franz 1984: 8, 11–12.

¹⁶ Abka mafa de amba hese be goro goidata la imiyabuha (*Daicing gurun* (1789), I. kötet, második lapszámozás szerint 1/a).

¹⁷ Dawson 2002: 23–25. Mote 1999: 8–9.

hagyományból, melyhez kínai párhuzamot talál Qianlong.¹⁸ Kiemeli az uralkodó négy őset,¹⁹ ami teljesen idegen a mandzsu kultúrától, valószínűleg ez is kínai hatásra alakult így, a közvetlen négy felmenő tiszteletéből.²⁰ Ezt azért fontos kiemelni, mert a mű alapvetően mandzsuknak íródott,²¹ így felmerül a kérdés, hogy miért nem a mandzsu hagyományokat domborítja ki a szerző? A választ egyrészt Qianlong természetével tudjuk magyarázni: a császár előszeretettel mutatta magát művelt, írástudó uralkodónak, aki jár-tas a klasszikus kínai kultúrában.²² Másrészt feleletet nyújthat a mandzsuk 18. századi helyzete is: ekkorra a Pekingben élő mandzsuk között a sinizálódás oly mértékű lett, hogy teljesen elszakadtak a korábbi hagyományaitól. Ezt mutatja az is, hogy görcsösen próbálták menteni belőle a menthetőt, Qianlong emiatt igyekezett az ősi hagyományokat életben tartani (pl. a hajtóvadászatok felélesztésével²³), illetve itt az előszóban is említi,

¹⁸ Egy példa erre: „Heo Ji-t születésekor egy madár takarta be, ez nem különbözik attól az eseménytől, mikor egy sivár réten egy szarka repült és telepedett meg” [a mandzsuk őse fején]. (heo ji i banjire de . gasha asha sarafi dasihange . šehun bigan de saksaha deyeme jifi tomoho ci encu akü bihe. Stratégia I. kötet, 2.) Az idézetben szereplő Hou Ji 后稷 kínai kultúrhérosz, aki a *Dalok könyvében* is szerepel, e szerint a fiút kivetették a síkos, fagyos jégre; betakarták a madárkák (Si king - *Dalok könyve* 1974: 251). Ezt kapcsolja össze a mandzsu eredetmonda egy mozzanatával, miszerint amikor az egyik mandzsu őst üldözte az ellenség, akkor egy szarka szállt a fejére, amitől az üldözői fának vélték, így nem fogták el (Matsumura 1997: 50), illetve létezik egy ehhez hasonló történet Nurhacsival kapcsolatban is: egyszer paripáján menekült, de az kidőlt alóla a kimerültségtől, így Nurhacsi futva menekült tovább, mígnem hamarosan bekerítették. Ekkor egy raj szarka szállt felé, eltakarták az üldözők szemei előtt, így tudott megmenekülni (Crossley 1997: 49).

¹⁹ A négy ős: *alapító ős (deribuhe mafa), felragyogtató ős (yendebuhe mafa), gyarapító ős (mukdembuhe mafa) és híressé tevő ős (iletulehe mafa)*. A négy ős kitüntetett szerepe először *A nyolc zászló történetét összefoglaló műben (Jakūn gūsai uheri tung jhi bihe 1739)* jelenik meg, amit még Yongzheng 雍正 (uralk. 1722–1735) uralkodása alatt kezdtek összeállítani. Egy 1743-as uralkodói áldozati szövegben is pontosan ez a négy ős bukkan fel (Stary 1983: 383).

²⁰ Kai-wing 1996: 100.

²¹ A bevezetőkből többször is találunk ilyen és ehhez hasonló mondatokat: „Az utódoknak az idők végezetéig figyelmesen kell ezt a művet olvasni, nem szabad elfelejteni! Enteheme jusei omosi de olhošome tuwakiya . ume onggoro seme tutabuha” (*Daicing gurun* 1789, I. kötet, második lapszámozás szerint 33/b.)

²² Elliott 2009: 124.

²³ Ezt hosszú kihagyás után 1755-től kezdve évente újra megrendezték, csak mandzsuk és mongolok vehettek rajta részt. Korábban az ehhez hasonló nagy hajtóvadászatok első-sorban katonai gyakorlatnak számítottak, és összhangban voltak az akkori életformával (Rawski 1998: 21, Uray-Kóhalmi 1972: 124, 145, 173.)

hogy a régi, dicső események megőrzése miatt már megírta a *Mukden magasztalása* (*Mukden i fujurun*) című költeményt,²⁴ amely szintén a birodalomépítés korszakára koncentrál. A *Stratégia* megírása is e folyamat egyik eredménye, a vershez írt előszóban is felbukkan a múlt, a birodalomépítés felejtethetlen dicsőségének megörökítő gondolata.

A vers összesen 144 soros, amit 36 négy soros versszakra lehet bontani, a versszakokat a sor eleji alliteráció kapcsolja össze. Szinte minden sorhoz tartozik kommentár, amely megvilágítja az adott sor értelmét. A magyarázatok között találunk nagyon tartalmasat is, mely akár önálló alkotásnak is felfogható. A paratextuális jellegzetességekre a mellékletben térek ki.

A vers első sora előtt szerepel egy megjegyzés, mely szerint az utána lévő részt maga az uralkodó írta. A megjegyzés mandzsuul: *han i arahangge*, amit magyarul *az uralkodó írása: / az alábbiakat az uralkodó írta:* szófordulatokkal lehetne fordítani. Ez még szabályosan ismétlődve összesen nyolcszor szerepel a versben. Azonban szükséges a vers szerkezetét jobban megvizsgálni, mert csak ez vezet közelebb a szerzőség kérdésének megoldásához.

A verset 36 versszakra lehet bontani, mindegyik versszaknál szerepel a szerző is.²⁵ Ha az adott versszakot az uralkodó írta, akkor ezt az előbb említett kifejezéssel jelölik a kezdő verssor elején, összesen nyolc ilyen van.

²⁴ „Tumen hergen i mukden i fujurun banjibume araha.” (*Daicing gurun* 1789: I. kötet 5b.) A műnek van modern kiadása és francia fordítása is: *Éloge de la ville de Moukden.... 1828.*

²⁵ A szerzők versszakonként: Qianlongot kivéve először mandzsu átírásban, majd zárójelben a pinyin megfelelőjével: 1. Qianlong, 2. Agüi (Agui), 3. Gi Hüwang (Ji Huang), 4. Hešen (Heshen), 5. Fuk’anggan (Fukang’an), 6. Qianlong, 7. Lio Yong (Liu Yong), 8. Zoo Wen Zhi (Cao Wenzhi), 9. Deboo (Debao), 10. Peng Yuwan Šui (Peng Yuanrui), 11. Qianlong, 12. Fucangga (Fucang’an), 13. Wang Giyai (Wang Jie), 14. Šucang (Shuchang), 15. Gingiyen (Jin Jian), 16. Qianlong, 17. Gi Yün (Ji Yun), 18. Siyei Yong (Xie Yong), 19. Gi Ši Sung (Jin Shisong), 20. Dung G’ao (Dong Gao), 21. Qianlong, 22. Dacun (Dachun), 23. Asu (Asu), 24. Hū G’ao Wang (Hu Haowang), 25. Gi Meng Hiong (Ji Mengxiong), 26. Qianlong, 27. Ye Guwan Guwe (Ye Guanguo), 28. Wang I Sio (Wang Yixiu), 29. Mao Yuwan Ming (Mao Yuanming), 30. Jeng Ji Tang (Zheng Qidang), 31. Qianlong, 32. Yan Fu (Yan Fu), 33. Dai Sin Heng (Dai Xinxing), 34. Ceng Cang Ki (Cheng Changqi), 35. Cin Ceng Ye (Qin Chengye), 36. Qianlong. (A nevek kínai átírásának forrása: Stary 1995: 248.) A felsorolásban szereplő személyek többségéről nem sokat lehet tudni. Az uralkodó után az első szerző, Agüi volt a *Stratégia* főszerkesztője, 1717–1797 között élt, igen magas pozíciókba jutott mandzsu előkelő volt (Eminent 1967: 6–8).

A maradék 28 versszakot más-más írta, az ő nevük a versszakok végén helyezkedik el. (Azonban különös, és egyelőre megbízható magyarázat nélküli a tény, hogy a vers szerzőség szerinti szakaszai nem esnek egybe a forma szerinti versszakokkal, sőt, arra is akad példa, hogy egy mondatnak két szerzője van, ennek az oka egyelőre kérdéses.)

A Qianlongnak tulajdonított versszakok között vannak olyanok, melyekről a hangvételük alapján ténylegesen is elképzelhető, hogy az uralkodó írta őket, álljon példának a következő verssor a kommentárral egyetemben:

Ahogy ezeket felidéztem, váratlanul és nagyon erősen felindult a lelkem.

Taizu Hūwangdi [= Nurhacsi] a hatalom alapjainak lerakása idejében mindig személyesen vett részt a csatákban, háborúkban. Mikor az *Igaz történetet*²⁶ figyelmesen olvastam, akkor megindult a lelkem, örökre a hatása alá kerültem, nem elég az igyekezet a tökéletesség felé, hanem az ősök szenvedéseit és nehézségeit örökre, tízezer nemezedékkal később születő unokámnak is példaként akarom továbbadni.²⁷

Amelyik versszakot nem az uralkodó írta, ott a nézőpont is más, az uralkodó egyes szám harmadik személyben jelenik meg, ezt is egy példával illusztrálnám:

A harcokat és győzelmeket megéneklő verset írtak, és képeken is megörökítették.

A Kiyán Cing palotában nagy becsben őrizték Taizu Hūwangdi *Igaz történetét* és a hozzá kapcsolódó nyolc képet. Ezt még akkor állították össze, amikor Mukdenben volt a főváros. Mivel a féltő gonddal őrzött füzetet az utódok nem tudják egyenként megnézni, ezért az uralkodó, a sárga

²⁶ Az *Igaz történet* a mandzsu történelmi műveknek (egyres császárok életrajzainak) címeiben gyakran felbukkant. Az első igaz történetet 1635-ben állították össze, ez Nurhacsi életét tartalmazta. Később, 1779-ben uralkodói parancsra elkezdtek összeállítani a korábbi uralkodói életrajzokból a *A mandzsu igaz történetét* (*Manju i yargiyán kooli*), a munka két éven keresztül zajlott (Chen 1988: 56–58). Valószínűleg erre a műre gondolt Qianlong.

²⁷ + han i arahange **erebe tuwaha dari . dolo tar seme esi seci [14a/b] ojarahū hachiyambihe** . + taizu han i fukjin doró neihe fonde . + beye kemuni cooha dain de funtume afaha bihe . bi + yargiyán kooli be gingguleme tuwaha de . mujilen aššame enteheme seoleme . beye be hachiyara teile akū . kemuni + mafari i joboho suilaha babe tumen jalan i juse omosi de tacihiyán tutabuki sembikai . bodogon i bithei šutucin de getukeleme tucibuhebi . (*Daicing gurun* 1789: I. kötet, második lapszámolás szerint 14b.)

nősténymarha év [1769] tavaszán a régi kötet mintájára két másolatot készített: az egyiket a császári könyvtárnak adta megőrzésre, a másikat pedig nagy elővigyázatossággal Mukdenbe küldte. A két új kötet elejére, az uralkodó saját maga által írt költeménye került.²⁸

A vers kronológiailag töredezett, az is előfordul, hogy ugyanaz az esemény ismétlődik, ez azt támasztja alá, hogy nem egy személy írta az egész művet, hanem ténylegesen is több szerző volt. Azonban kérdéseket vet fel a tény, hogy az egyik verssorban kínai átírásában szerepel egy kínai város neve, Guwan Ning (= Guangning 廣寧), míg a kommentárban a mandzsu nevén, Ambula Niktongga,²⁹ ami azt mutatja, hogy a verssornak, illetve a kommentárnak nem lehetett ugyanaz a szerzője. (Elvileg még az is lehetséges, hogy a verset, illetve a kommentárokat is kínaiul írták és a fordító következtelenül fordított.)

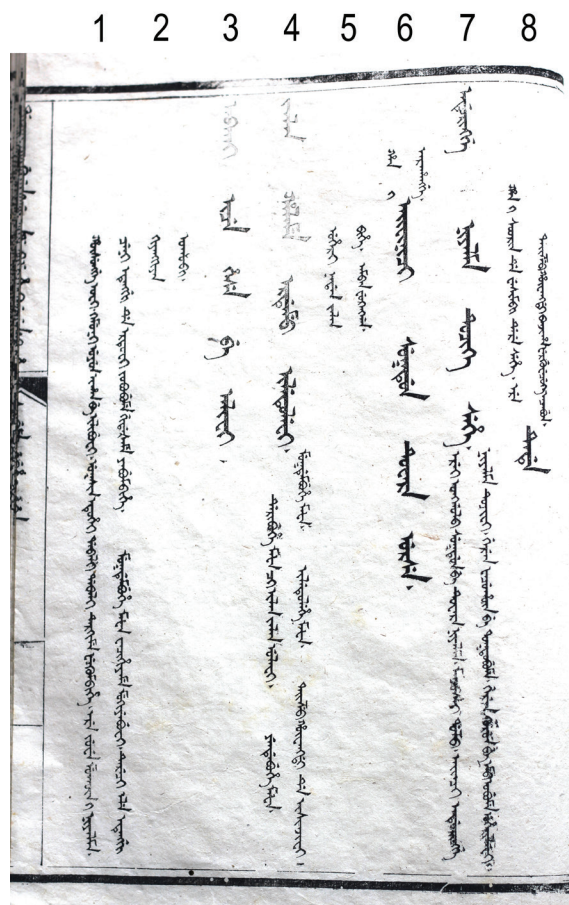
Qianlong szerzőségével kapcsolatban kérdés, hogy valójában ő írta-e a neki tulajdonított versszakokat. Az uralkodó szerzőségét mutatja a második versszak első sora is: *Az előkelők mély tisztelettel folytatják a verset, melyet az uralkodó kezdett írni.*³⁰ Azonban az továbbra sem egyértelmű, hogy a neki tulajdonított versszakokat ténylegesen ő írta-e, vagy valaki más az ő nevében. Azonban nem ez lenne az egyetlen vers, mely Qianlong császár alatt megjelent művet ékesíti: 1759-ben, szintén császári parancsra jelent meg a *Kandzsúrban* lévő *dharanik* összefoglaló gyűjteménye (*Han i araha manju nikan monggo tanggūd hergen i kamciha amba g'anjur nomun i uheri tarni*). Ennek az elején szintén található egy vers, mely az uralkodóhoz köthető,

²⁸ + **dailame necihyere baita be irgebun irgebufi . nirugan gehun tuwabuhabi** . kiyang cing gurung de gingguleme + taizung hūwangdi i yargiyang kooli . afara nirugan jakūn afaha be asarahabi . ere mukden de bisire fon i fe debtelin . + dele . gingguleme asaraha debtelin be juse omosi aname tuwame muterakū seme .. šahūn ihan aniya . niyengniyeri . hesei fe doron i songkoi dasame juwe debtelein nirubufi . emu debtelin be dergi bithei boode asarabuha . emu debtelin be gingguleme + mukden de benebufi asarabuha . jai + han i beye gingguleme araha irgebun be suwaliyame asarahabi . (*Daicing gurun* 1789, I. kötet, második lapszámozás szerint 31a.)

²⁹ *Daicing gurun* 1789: I. kötet, második lapszámozás szerint 21a.

³⁰ Ambasa gingguleme ejen i araha irgebun be sirame irgebume. (*Daicing gurun* 1789, I. kötet, második lapszámozás szerint 8b.)

mivel a vers elején szerepel a *han i araha*, azaz az *uralkodó írta* (az *alábbiakat*) kifejezés. Ez a vers 9 kétsoros versszakból áll, mandzsu, kínai, mongol és tibeti nyelveken.³¹

1. kép

³¹ A vers mandzsu változata formai szempontból hozza a szükséges minimumot, példának okáért az első három versszak:
*ayan bilume dasara fuciki sain kai / amba baturu hūsun fiyankiyaha / delesi akū tarni be
 giyangname / deserepi geren ergengge be wembuhe / urkuji kurdun forgošoro dorgide /
 unenggi šajin de tusa araha* (Han i araha manju ... 1759, belső címlap.) A rím csak sorok
 elején jelenik meg, ami kétsoros versszakoknál nem egy bámulatos dolog. A vers érde-
 kessége, hogy a párhuzamos mongol változat is rímbe van szedve, itt is összecsengenek
 a kétsoros versszakok kezdőbetűi.

Magyarázat az 1.-es képhez

Az oldalak nyolc-nyolc sort (oszlopot) tartalmaznak. A verssorok sorszélességűek, míg a hozzájuk írt kommentárok fele akkora betűmérettel lettek nyomtatva, így a kommentár két oszlopa tesz ki egy oszlopot. Erre példa az első, illetve a második sor. A kommentárokból a kiemelést egy hosszabb szóközzel jelölték, jól mutatja ezt a negyedik sor, ahol a négy ős és Hung Tajdzsi neve előtt egy-egy nagy szóköz látható. A kiemelést ritkábban az oszlop fölé történő kihúzással oldották meg, erre példa a nyolcadik sorban lévő kommentárnál az uralkodói trón (*han i soorin*) szavak. A negyedik sor végén a rész szerzőjének a neve (Amban Fuk'angga) látszik, általában ez esetben több helyet szoktak előtte kihagyni, hogy a szövegtől világosan el lehessen különíteni. Az ötödik sor eleje nem az előző kommentárhoz tartozik (bár ugyanakkora betűmérettel van írva) hanem jelzés, hogy a következő szakaszt az uralkodó írta (*han i arahangge*). Ez a kifejezés mindig feljebb van, mint a képzeletbeli sor eleji vonal. A főszöveg általában nincs feljebb kezdve, mint a kommentárok, kivéve, ha valami olyan szó van, amit ki kell emelni, ilyen lehet: uralkodó (*han*), ég (*abka*) stb. A nyolcadik sor végén is egy új verssor kezdődik, ez egyszerűen az előző kommentár mögé van írva. A harmadik sor elején tisztán látszik, hogy kevesebb tus érte ott a papírt, a szöveg halványabb, s ez a szövegben másutt olyan mértékű, hogy a szavak körvonalai sem látszódnak. A hetedik sor alján a kommentárban pedig ennek az ellenkezőjét látjuk, túl sok festék került a nyomódúcra, emiatt szintén nehezen olvasható itt néhány szó. Ez a nyomtatási hiba oly nagyfokú is lehet, hogy olvashatatlanná teheti a szavakat. Amint látszik, a versformát semmi sem jelöli, ömlesztve van az egész szöveg. A kommentárokat a főszövegtől a betűméret alapján lehet elkülöníteni, de a versszakokat egymástól csak a sorok kezdőszótagjai alapján. Így a szövegről első ránézésre nem lehet eldönteni, hogy azt valójában versbe szedték, vagy prózában írták.

A mandzsu vers

A mandzsu versekre eddig viszonylag kevés figyelmet fordítottak. Annak ellenére, hogy Európában 1792-ben jelent meg az első mandzsu vers Jean Joseph Marie Amiot jezsuita szerzetesnek, Qianlong tolmácsának fordításában,³² a kutatások csak szűk kétszáz évvel később indultak meg. 1968-ben Sinor Dénes publikált egy rövid cikket a témában:³³ elsősorban az *Erdeni-yin tobciban* található mongol versek mandzsu fordításaiból szemezgetett. Később Giovanni Stary publikált több cikket is mandzsu poézisről, ezek közül a legfontosabb talán az 1985-ben megjelent *Fundamental Principles of Manchu Poetry*.³⁴ Ebben a mandzsu verselés általános szabályainak bemutatása után a felsorolja a hosszabb, versformában írt történeti költeményeket is (a most bemutatásra kerülő verset nem említi).

A mandzsu (és mongol) verselés egyik általános jellemzője a sorok első betűinek (esetleg szótagjainak) összecsengése, erre egy példa a most bemutatásra kerülő műből:

ahūta deode de usihai ukunjire gese dendeme tebufi
 aimasai etuhun kiyangkiyan ningge be bureme dailame mukiyebuhe
 abkai ice hese be alifi . jalan halame erdemu iletulefi
 aifinaci sukdu tuwara urse . enduringge niyalma tucike sehe³⁵

Néhol töltelékszavakat találunk a sor elején, hogy az alliteráció ne törjön meg. A sorok eleji szavak nemcsak kezdőbetűjükkel harmonizálnak egymással, hanem hangrendjükkel is, a magánhangzóval kezdődő szavaknál ez természetes, így példát egy mássalhangzóval kezdődő sorral mutatok be:

³² Amiot 1792.

³³ Sinor 1968.

³⁴ Stary 1985.

³⁵ *Daicing gurun* 1789, I. kötet, második lapszámozás szerint 10b.

yargiyan i sure sunggiyen mergen genggiyen i amba erdemu iletulehe .
 yala gosin onco hūwaliyasun enduringge i oyonggo heše be jafaha
 yaya dain de gūsin ilan aniya otolo erin be bodorakūngge akū
 yafahan moringga cooha be gaifi baturulame jakūn tanggū niyalma be gidaha.³⁶

A sorok végi rímre nincsen általános szabály, azonban ahol lehetett, törekedtek az *abab* rímképre, mint a fentebb bemutatott példánál:

ahūta deode de usihai ukunjire gese dendeme tebufi
 aimasai etuhun kiyangkiyan ningge be bureme dailame mukiyebu**he**
 abkai ice hese be alifi . jalan halame erdemu iletulefi
 aifinaci sukdu tuwara urse . enduringge niyalma tucike se**he**

Találunk példát *abbb*, illetve *xaxa* és más rímképre is. A versszakok vége általában le van zárva, a mondat nem folyik át a következő szakaszba. Jelen versben ez minden esetben a *-hal-he*, befejezettséget (illetve múltidőt) jelentő raggal történik.

A vers szótagszáma teljesen változó, azonban a sorok hosszúságán látszik, hogy ez nem szóban hagyományozódó, nem szóban költött mű, mert a sorok ehhez túlságosan is hosszúak. Elvértve egyes sorokban találunk belső rímet is, mint pl: *aimasai etuhun kiyangkiyan ningge be bureme dailame mukiyebu**he***.³⁷ Azonban ez inkább a véletlen, mintsem a tudatos alkotás számlájára írható.

Ha a vers formai szépségét nézzük, akkor megállapíthatjuk, hogy a szóban forgó alkotás nem a legsikerültebb darab. Szintén Qianlong császárnak tulajdonítható a *Mukden magasztalása* címet viselő mű, melynek a végén van egy 49 soros vers (hétszer hét sor). Ennek a versnek a formája messze magasabb színvonalat képvisel, mint a *Stratégiában* található, ezt egy versszakkal be is mutatom:

³⁶ *Daicing gurun* 1789, I. kötet, második lapszámozás szerint 11b.

³⁷ *Daicing gurun* 1789, I. kötet, második lapszámozás szerint 10b.

ambalinggū mukden fukjin ilibuha . amargi simiya be dalirabuha .
alin den bira onco . abkai fejergi de tuwakū toktobuha .
ayan tasha muduri i gese . ambula ferguwecuke ba banjihā .
acabume ulan fetebufi . akdulame hoton sahabuha .
abka na be dursuleme . a e be alhūdaha .
ai ai hūda be faksalame . asaha de taktu be dabkūrilaha .
ambarame ten be ilibufi . amba han i doro be badarambuha .³⁸

Amint látszik nem csak a sorok eleje, hanem a közepe is összecseng egymással. A sorok vége bokorrímbe van szedve (igaz, ezt úgy érte el a szerző, hogy ugyanazt a ragot használta, de ennek a ragnak van magas hangrendű változata is [-he], így meg kellett válogatnia a szavait, hogy rím születhessen).

Összeségében megállapíthatjuk, hogy a *Stratégia* elején található vers előszavát és egyes versszakait Qianlong uralkodóhoz lehet kötni. A vers maga főmódon nem a legtökéletesebb alkotás, de tartalma miatt mindenképpen figyelmet érdemel, a 18. századi mandzsu történelemszemléletnek és gondolkodásnak fontos lenyomata.

³⁸ *Éloge de la ville... 1828: 95.* Itt, Klaproth kiadásában nincsen versbe szedve ez a rész.

Elsődleges források

Daicing gurun i fukjin doro neihe bodogon i bithe (1789)

„Éloge de la ville de Moukden, poëme de l’empereur Khian lounq [Han i araha mukden i fujurun bithe, 1748] 1828. *Chrestomathie Mandchou, ou recueil de textes mandchou* par Julius von Klaproth. Paris: l’Imprimerie royale, 63–99.

Han i araha jakūn gūsai tung jhi bithe (1739)

Han i araha manju nikan monggo tanggūd hergen i kamciha amba g’anjur nomun i uheri tarni (1759)

Hauer, Erich 1926. Huang-ts’ing k’ai-kuo fang-lueh. Die Gründung des mandschurischen Kaiserreiches. Berlin – Leipzig: W. de Gruyter.

Felhasznált másodlagos szakirodalom

Amiot (traduit en français et accompagné de notes) 1792. *Hymne Tartare mandchou, chanté à l’occasion de la Conquête du Kintchouen (1792)*. et publié par Langlès. Paris.

Chen, Chieh-hsien 1988. *Manchu Archival Materials*. Taipei: Linking Publishing Co.

Crossley, Pamela K. 1997. *The Manchus*. Cambridge, Mass.: Blackwell.

Dawson, Raymond 2002. *A kínai civilizáció világa*. Budapest: Osiris.

Elliot, Mark C. 2001. *The Manchu Way – The Eight Banners and Ethnic Identity in Late Imperial China*. Stanford: Stanford University Press.

Franz, Rainer 1984. *Die unbearbeiteten Peking-Inschriften der Franke-Lauferschen Sammlung*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

Hummel, Arthur W. (ed.) 1967. *Eminent Chinese of the Ch’ing Period 1967*. Taipei: Ch’eng-Wen Publishing Company.

- Kai-wing Chow 1996. *The Rise of Confucian Ritualism in Late Imperial China*. Taipei: SMC Publishing Inc.
- Kara György 2000. *The Mongol and Manchu Manuscripts and Blockprints in the Library of the Hungarian Academy of Sciences*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Matsumura, Jun 1997. „The Founding Legend of the Qing Dynasty Reconsidered.” *Memories of the Research Department of The Toyo Bunko* 55: 41–46.
- Michael, Franz 1979. *The Origin of Manchu Rule in China*. New York: Octagon Books.
- Mote, F. W. 1999. *Imperial China, 900–1800*. Harvard: Harvard University Press.
- Jakhadai Chimeddorji – Weiers, Michael 2000. *Indices zum Daicing gurun-i fukjin dorо neihe bodogon i bithe und zum Huang Qing kaiguo fangliie*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Pang, Tatiana 2001. *Descriptive Catalogue of Manchu Manuscripts and Blockprints in the St. Petersburg Branch of the Institute of Oriental Studies Russian Academy of Sciences. Issue 2*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Pang, Tatiana 2006. Пан Т.А. *Маньчжурские письменные памятники по истории и культуре империи Цин XVII–XVIII вв.* Санкт-Петербург: Петербургское Востоковедение.
- Rawski, Evelyn S. 1998. *The Last Emperors – A Social History of Qing Imperial Institutions*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press.
- Si king – Dalok könyve* 1974. (*Prózára fordította Tókei Ferenc, műfordítások Csanádi I. et al.*) Budapest: Európa Könyvkiadó.

- Sinor Denis 1968. „Some remarks on Manchu poetry.” In: Denis Sinor (ed.) *Studies in South, East and Central Asia. Memorial volume to the late professor Raghu Vira*. New Delhi: International Academy of Indian Culture, 105–114.
- Sary, Giovanni 1983. „Drei Mandschurische „Opferschriften” Kaiser Ch’ien-lungs aus dem Jahre 1743.” In: Klaus Sagaster – Michael Weiers (Hrsg.) *Documenta Barbarorum – Festschrift für Walther Heissig zum 70. Geburtstag*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 382–389.
- Sary, Giovanni 1984. „The Manchu Emperor „Abahai”: Analysis of an Historiographic Mistake.” *Central Asian Journal* 28: 296–299.
- Sary, Giovanni 1985. „Fundamental Principles of Manchu Poetry.” *Proceedings of the International Conference on China Border Area Studies*. Taipei: National Chengchi University, 187–221.
- Stray, Giovanni 1995. „Ein „Kollektivgedicht” zur Gründung des mandschurischen Kaiserreiches.” In: Dittmar Schorkowitz (ed.) *Ethnohistorische Wege und Lehrjahre eines Philosophen. Festschrift für Lawrence Krader zum 65. Geburtstag*. Frankfurt: Peter Lang, 245–267.
- Uray-Kóhalmi Katalin 1972. *A steppék nomádja lóháton, fegyverben*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Uray-Kóhalmi Katalin 1982. „Nomádok várai a földművesek földjén (Egy nomád törzsszövetség szerveződésének útja).” In: Tókei Ferenc (szerk.) *Óstársadalom és ázsiai termelési mód*. Budapest: Magvető Könyvkiadó, 249–346.
- Volkova, M.P. [М.П. Волкова] 1975. „Две версии паскказа о раннем периоде жизни Нурхаци в ‘Хуан-Цин кай-го фан-люе’.” *Шестая научная конференция «Общество и государство в Китае»*. Тезисы и доклады I: 167–175.
- Weiers, Michael 1996. „Materialen zur Vorgeschichte der Qing-Dynastie.” In: Giovanni Sary (Hrsg.) *Materialen zur Vorgeschichte der Qing-Dynastie*. Wiesbaden: Harrassowitz, 1–10.

A mandzsu birodalom megalapításáról szóló vers átírása

A vers átírásánál törekedünk az eredeti forma megtartására, azaz a verssorokat a kommentárjaiktól a nagyságuk különbözteti meg. Az eredeti szövegben nem volt jelölve a verssorok eleje, itt ezt egy * jellel tettem meg. A + jel a kiemelést jelenti, ami a verssoroknál a margó felé történő kihúzásra, míg a kommentároknál egy-egy kihagyásra utal. Néhol a * után a *han i arahangge* áll, ez nem verssorhoz kapcsolódó kommentár, hanem mutatja, hogy az adott versszakot (négy sort) maga az uralkodó írta.

daicing gurun i fukjin doro neihe bodogon i bithe šanggafi sirabume irgebuhe irgebun

* + han i arahangge **tuktan + gurun neihe fon i jobome suilaha babe gelhun akū ongorakū bihe . * tuttu bodohon i bithe banjibume arafi baita be ejehe .** abkai wehiyehe i gūsin uyuci aniya . bi + mafari i gungge erdemu wesihun amba fukjin doro neihe mangga suilacun . + abkai gosire de acabume mutehe baita be udu + yargiyan kooli de araha bicibe . gurun i suduri be asarara yamun de gingguleme asarafi bahafi . hargašame tuwarakū seme gūnime . tuttu juse omosi ambasa be yooni bodonggo lingge be hargašabure jalin hesei + fukjin doro neihe bodogon i emu bithe be banjibume arabume juwan ilan aniya ofi teni šanggaha . ede gingguleme šutucin arafi folobufi selgiyebehe . * **tumen jalan de + abkai gosime hesebuhe babe ulhibume . * tulesi akū [8a/b] + mafari i amba gungge be fisembuhe . * ambasa gingguleme ejen i araha irgebun be sirame irgebume .** amban bi + hese be dahame kimcime acabuha bime šanggaha manggi geli gūtubume sirame irgebuhe . * **anan i bithei ujude ejehe hūhuri deribuhe babe irgebume siraha .** + fukjin doro neihe bodogon i bithei uheri gūsin juwe debtelin . + hūhuri deribuhe jalan i ejebun be ujui debtelin i uju obuha . * **amcame gūnici golmin šanyan alin de sunja colhon i ferguwecun imiyabufi .** golmin šanyan alin den juwe tanggū ba funcembi . šurdeme minggan ba funcembi .

ferguwecuke sukdun borhome isahabi . terei julesi alin i buden i emu cikten ci juwe gargan faksalabuha . wargi gargan yenden i duka de dosinhangge . forgon be neihe alin inu . julergi baru lioi šūn angga de isinafi . muduri i fisa mederi de emu bade somibume emu bade serebume olhon jugūn deri jakūn tanggū funcere ba i dubede . tai šan alin banjihabi . ere sunja colhon i ujui alin inu . + elhe taifin i baita icihiyaha šolo de jaka be hafuka bithe de tucibuhebi . + amban agūi . *

aihu jergi ilan ulai muke ereci [8/9] banjinaha . yalu . hūntung . aihu ere ilan ula . gemu golmin šanyan alin ci tucikebi . yalu ula i muke . alin i julergici wasihūn eyeme liyoodung ni julergi mederi de dosikabi . hūntung ula i muke alin i amargici eyeme amargi mederi de dosikabi . aihu ula i muke . wesihun eyeme dergi mederi de dosikabi . **erei sekiyen tamun omo ci tucikengge** . golmin šanyan alin i ninggude . tamun gebungge omo bi . šurdeme jakūnju ba alin ula i sekiyen inu . **ereci wesihun bukūri alin i dalbade bulhūri omo bi** . alin i šun dekdere ergi bukūri alin i dade bulhūri gebungge omo bi . abkai sargan jui i ebišehe ba inu . **enduri gege fulgiyan tubihe nunggefi amba age be banjifi** . ulahai jihengge . abkai sargan jui fekulen . omo de ebišefi . enduri saksaha fulgiyan tubihe be ašufi . etukui dele tuheke be . abkai sargan jui gaifi angga de ašufi . šuwe hefeli de dosika . tereci beyede oho turgunde . goidahakū emu haha jui banjija . banjime jaka . uthai gisureme bahanambi . banin giru ferguwecuke . ambakan oho manggi . eme . turgun be getukeleme alafi . uthai abka de wesike .. + amban gi hūwang . **ere age fodoho mooi tekū de tehei ilan hala be [9a/b] dahabuhabi** . abkai haha jui weihu de tefi eyen be dahame wasime genehei . muke ganara dogon de isinafi . dalin de tafafi . burga be bukdabufi mulan arafi tehebi . tubai ilan hala i niyalma . gurun de ejen ojoro be temšendume bisire de . emu niyalma muke ganame genefi . sabufi ferguweme . amasi jifi niyalma i baru alaha manggi . geren niyalma genefi tuwafi . gemu ferguweme . si ainaha niyalma seme fonjici . jabume . bi abkai sargan jui de banjija enduri haha jui . suweni facuhūn be toktobukini sehe manggi . juwe niyalmai gala be ishunde joolame jafafi galai dele tebufi okdome gamaha . **tesei gubci gingguleme uileme beile seme tukiyefi** . ilan hala i niyalma acafi hebdefi gurun de beile obure jakade . terei facuhūn be toktobuha

. tereci odoli gebungge hecen de tehebi . ere fukjin doró neihe deribun . **tede zang ni baci aname dergi ergi i manjusiri amba hūwangdi seme dahanjiha** . gurun i gebu be manju sehebi . manju hergen oci . daci manju sere hergen obuha . musei + gurun dergi de fukjin doró toktohuha turgunde . tuttu wargi zang ni niyalma aniyadari alibuha danšuk bithede . gemu manjusiri amba hūwangdi seme tukiyembihebi . ere cohóme manju sere hergen i mudan de adališambi sere turgun . **tereí amala jailame gerengge be saksaha karmaha turgunde** . amala ududu [9/10] jalan oho manggi . gurun i niyalma be dasara de doró baharakūngge bifi . gurun i niyalma ubašafi . uksun mukūn i niyalma ambula nungnebuhe . erei enen emu ajige haha jui bigan de jailame gurun i niyalma fargara de . enduri saksaha terei ujui dele dooha . fargara niyalma goró sabufi mukdehen aise seme amasi bederehe . ede bahafi gudehe . tuttu amaga jalan i niyalma saksaha be hairame ume jocibure seme targabuha .. + amban hešen . **tereí hetu ala de tenefi gemungge hecen toktohuha** . + deribuhe mafa de hūwangdi banitai mergengge bodohonggo . fe doró be dahūbuki seme + mafari i kimun korsocun be šaringgiyaha manggi . tereci hetu ala i bade tehebi . nikan gisun oci . heng diyan sembi . ere yenden inu . **ahūta deode be usihai ukunjire gese dendeme tebufi** . muktembuhe mafa gosingga hūwangdi . nenehe doró be sirafi hetu ala i bade tehe . ahūn desiku . giorca i bade tehe . liocan . aha holo i bade tehe . soocangga holo gašan i bade tehe . deo bolangga . nimalan i bade tehe . booši . yanggiyan i bade tehe . sunja hoton šurdeme tefi . gemu ningguda beile sehe . * **aimasai etuhun kiyangkiyan ningge be bireme dailame mukiyebehe** . tere fonde hanciki ba i aiman i dorgide . šusena gebungge niyalmai uyun haha jui gemu kiyangkiyan etenggi . jai giyahū gebungge niyalmai nadan haha jui . gemu gabsihyan [10a/b] hūsungge ofi . kemuni uyun ihan be ilibufi . uksin etuheí dabali dabali terkime fekumbihe . ere juwe mukūn i niyalma . cení etenggi de ertufi jobobume gidašame yabumbihe . + muktembuhe mafa wacihiyame mukiyebufi . tereci ele etenggi kiyangkiyan ohobi . * **+ abkai ice hese be alifi . + jalan halame erdemu iletulefi** . + deribuhe mafa ci ilan jalan ulafi . + yendebehe mafa . + mukdembehe mafa . + iletulehe mafa . taizu hūwangdi

de isinjifi . uheri nadan jalan bihe . + amban fukangg'a . + han i arahangge *
aifinici sukdun tuwara urse . + enduringge niyalma tucike sehe erei
onggolo sukdun be tuwara niyalma . manjusai dolo . ainci enduringge niyalma
tucifi . geren facuhūn be toktoleme . geren gurun be emu obume uherilefi . han
i soorin de wesimbi dere sehe . ere + taizu hūwangdi banjija ferguwecuke
acabun . * **tede [10/11] juwan ilan yohi uksin i teile gurun i ten be**
ilibufi . + taizu hūwangdi tuktan doru siraha fonde . damu + iletulehe mafa i
werihe juwan ilan yohi uksin i teile bihe . tereci ubašahangge be dailame .
dahanjihangge be bilume . uthai han i doru be neihe . * **tenteke šengge**
horonggo i dasaha bime šu eldengge i siraha . + taizu hūwangdi abka
ci salgabuha baturu mergen . + šengge horonggo i bodogon toktolehu . + taizung
hūwangdi ajigan ci genggiyen mergen enduringgei erdemu yooni yongkiyara
jakade . + taizu hūwangdi ujeleme tuwaha bihe . soorin siraha amala . durun be
toktoleme dasan be badarabume . ele šu emu ojoro wesihun de isibuhabi . *
tere fonde ming gurun ebereme wasifi . wesihun colo tukiyehe
manggi . + taizu hūwangdi fulgiyan muduri aniya . geren beile ambasai +
wesihun colo tukiyehe seme wesimbuhe be yabubufi . aniyai gebu be abkai
fulingga sehe . tere fonde ming gurun i šen zung han i dehi duici aniya . šulehen
gaire taigiyan duin ergide tucibufi . jecen i ambasai jobolon be jibume ofi . dasan
i baita ulhiyen i efujehe . + taizu hūwangdi forgon de acabume yendehengge
yargiyan i + abkai buhe [11a/b] niyalmai dahahangge . * **tereci daicing seme**
gebulefi boobai doron baha acabun de acabuha . + taizung hūwangdi
sure han i uyuci aniya . beile dorgon se . cahar aiman i geren be bargiyatame
dahabufi . jalan jalan i gurun ulara gu i boobai doron be baha turgunde . jai aniya
duin biyade . geren beile ambasai tulergi goloi aimasai baime wesimbuhe be . +
hesei yabubufi . sabi ferguwecun iletuleme tucinjihe de acabume . + daicing
gurun seme tukiyehe . wesihun erdemungge i sucungga aniya seme halaha . *
yargiyan i sure sunggiyen mergen genggiyen i amba erdemu
iletulehe . + taizu hūwangdi . arbun giru ambalinggū horonggo . horon baturu
jalan ci lakcahabi . gurun i niyalma daci + sure beile seme tukiyehe . abkai
fulingga i sucungga aniya de isinjifi . geren beile ambasai . + han i doru šanggaha

seme + wesihun colo tukiyekei seme uhei hebešefi + geren gurun be ujire
 genggiyen hūwangdi seme tukiyehe . * **yala gosin onco hūwaliyasun
 enduringge i oyonggo hešen be jafaha** . [11/12] + taizung hūwangdi
 wesihun erdemungge i sucungga aniya . geren ambasa . + wesihun colo be .
 gosin onco hūwaliyasun enduringge hūwangdi seme tukiyehe . * **yaya dain de
 gūsin ilan aniya otolo erin be bodorakūngge akū** . * + taizu hūwangdi
 . sahaḥūn honin aniya cooha iliha ci . fulgiyan muduri aniya hūwangdi seme
 tukiyehe de isibume . uheri gūsin ilan aniya ofi . teni amba gungge mutebuhe ..
 amban lio yong . * **yafahan moringga cooha be gaifi baturulame
 jakūn tanggū niyalma be gidaha** . + taizu hūwangdi yafahan moringga
 cooha be gaifi . jecen aiman be dailame genere de batai jakūn tanggū funcere
 cooha . jaifiyan i hunehe bira ci julergi alin de niketele faidame ilihabi . taizu
 hūwangdi turun jafafi juleri dosime . deo murgaci jai dahalara yambulu . uringga
 be gaifi bireme afahai batai cooha burulaha . tere mudan . duin niyalma jakūn
 tanggū cooha be gidaha . + šengge baturu de abka aisilaha dere . * **unenggi
 gūnin i dahaha urse be jilame gosime [12a/b] + jiramin kesi
 isibumbime** . musei gurun fukjin doru neihe fon ci . geren aiman jai monggo
 aiman nikasai oljilaha dahanjihangge be bodorakū . unenggi hing sere mujilen i
 dahaci . + kesi isibume bargiyafi ujirakūngge akū ojoro jakade . tuttu + erdemu
 be hefeleyeme . + gosin de dayanjime jidere undengge oci . yooni nikenjifi
 dahara be gūnihabi . emgeri dahahangge oci . meimeni mujilen hūsun be
 akūmbuhabi . * **ubašaha niyalma be oncodome guwebufi amba
 funiyagan be tuwabuha** . + taizu hūwangdi sure dacun geren ci colgorokobi
 . emu dobori uce i tule niyalmai asuki be donjifi . jenduken i tucifi tuwaci . hūlha
 be jangkū i genceheleme tuhebufi . hanci dahalara niyalma loohan waki dere
 seme wesimbuhede . + taizu hūwangdi ainci mini ihan be hūlhame jihebi dere
 seme jortai fonjifi sindafi unggihe . geli emu dobori deduki serede . dolo
 tuksiteme ofi . ilifi dolo uksin etufi tuwafi hūlha be gabtara de juwe bethe
 sidereme goifi inu tantafi sindafi unggihe . hanci dahalara urse turgun be fonjime
 wesimbuhede . + hese wasimbuhanngge . erebe waha de fiktu banjinambi . muse
 aiseme niyalma be wafi gūwa de anggai anakū obumbini sehe . ainci + han .

niyalma be tuwara ujen jingji amba funiyagan gemu uttu . * **ujulaha ambasa de sain be wesihule ehe be waliya seme [12/13] cohotoi tacibufi** . + taizu hūwangdi kemuni geren amban de hese wasimbuhangete dekeni henduhe gisun weri ehe be gūnici alihai andande dekdembi sain i endeburakū oci ududu jalan de baici ojurakū sehebi sehe .. + amban zoo wen zhi . * **ula i beilei deo de wara de cihakū banjibure de amuran seme ulhibufi sindaha** . ula gurun i beile mantai i deo bujantai be weihun gajiha de . + taizu hūwangdi hese wasimbuhangete . hendure balama . waha ci ujiha gebu dele . gaiha ci buhe gebu dele sere sefi . huthuhe futa be sufi ujiha . * **ibeme afara šolo de uksin sume jabdurakū tohon be tatahabi** . jecen aiman be gidara fonde + taizu hūwangdi batai geren be afame gidara de . halhūn de fancafi saca sufi . uksin i tohon be suci . goidambi seme tadume lashalafi majige ergefi . saca etufi afafi . uthai ambula etehe . * **ici jorišara de feye baha be daldame kemuni beri sujame yabuha** . niowanggiyan bonio aniya + taizu hūwangdi beye onggolo hoton be afara de . booi ninggude tafafi hoton i dorgi niyalma be gabtara de . loko gebungge niyalma gabtara jakade . + taizu hūwangdi i meiren goifi senggi tucimbihe . emu galai feye be šoyorome jafafi emu [13a/b] galai berge be sujame ebuhe be geren wahiyame gamaki serede . + taizu hūwangdi ilibume + hese wasimbuhangete bata sererakū sehe . * **ilan kalka i afara de . bata be gabtahangge juwan okson i hanci bihe** . niowanggiyan bonio aniya juwari duin biyade . mardun šancin be afara de . terei šancin alin i ninggude bihe . ilan amba . kalka arafi . siran siran i afara de . šancin i niyalma coban i tenggere wehe maktara jakade . kalka de daldara šolo akū . + taizu hūwangdi šancin ci sandalabuha juwan funcere okson i dubede bisire mukdehen de beye dalime ilifi gabtara jakade šancin i dalaha niyalma dere suifi šan deri tucike bime . geli duin niyalma be gabtame tuhebufi muke gaire jugūn be kame lashalafi uthai ambarame efuleke . + amban deboo . * **ikiri sunja da sirdan gabtafi gemu emu urhun i siliyan i bade goiha** . donggo aiman i niyalma niowenggiyan gabtara mangga bihe . + taizu hūwangdi tanggū okson i dubede bisire fodoho moo be jorime + hesei gabtabure jakade . niowenggiyan sunja de sirdan gabtafi . dergi fejergi ilan da hiyahanjame goiha . + taizu hūwangdi sunja da sirdan

gabtafi gemu goiha . sunja jurhun i šurdeme hadahabi . tere sunja de sirdan be emu tairan i sacime gaiha . * **ehe urse wan ilibufi [13/14] hoton de tafaka bime . ineku amasi burulaha** . giorca i jergi geren hoton i uksun i niyalma . + taizu hūwangdi i baturu horon de sengguweme ofi . hebei nungneki seme dobori hoton i dade isinjifi tafaki serede . taizu hūwangdi safi . olbo nerefi beri sirdan jafafi aliyara de hūlha aifini wan be ilibufi wardame tafaka . + taizu hūwangdi i isinjiha be sabufi gemu ukaha . * **etuhun bata jeyen i šusiha be lashalaha bicibe . an i efulebufi bederehe** . niohon koko aniya jaifiyan be dailanafi nasin gebungge niyalma . musei dain de bireme dosifi . + taizu hūwangdi morin be dabkime amasi marifi emhun afame dosika . nasin neneme jabdufi sacire de . + taizu hūwangdi i jafaha šusiha lasha genehe . + taizu hūwangdi ini meiren be lasha sacime wafi . batai geren uthai bederehe . * **ere gese + ujulame tucikengge yargiyan i ja akū ofi** . amban peng yuwan šui . * + han i arahangge **erebe tuwaha dari . dolo tar seme esi seci [14a/b] oJORAKū hacihiyambihe** . + taizu han i fukjin doru neihe fonde . + beye kemuni cooha dain de funtume afaha bihe . bi + yargiyan kooli be gingguleme tuwaha de . mujilen aššame enteheme seoleme . beye be hacihiyara teile akū . kemuni + mafari i joboho suilaha babe tumen jalan i juse omosi de tacihiyar tutabuki sembikai . bodogon i bithei šutucin de getukeleme tucibuhebi . * **ubašaha hada aiman i hecen be efulefi** . hada . yeke . ula . hoifa . ere duin gurun . gemu musei manju i ba i ujan acahabi . sahaḥūn meihe aniya . hada i beile . menggeburu . ilan gurun i cooha be acabufi necinjihe . + taizu hūwangdi hahilame afafi ambula gidaha . menggeburu mohofi gashūre be baiha . amala yehe i emgi dain dekdefi . dara cooha be baiha manggi + taizu hūwangdi fiongdun . g'ag'ai de cooha afabufi ini bade danabume unggihe . menggeburu geli yehe i jalidara gisun de dosika turgunde . + taizu hūwangdi cooha gaifi dailame genefi . ini hoton be gaiha . menggeburu be weihun jafafi bederehe . * **uthai fudaraka narimbulu i aiman be gisabuha** . yehe i beile narimbulu . ini etenggi de ertufi . musei elmin . jakūmu . ere juwe ba be baire de . + taizu hūwangdi jilidame dangsiha . yehe uthai duin gurun i cooha be acabufi . necinjihe manggi . musei cooha alime gaifi afame gidafi . narimbulu ukaha . ede weile be

aliyame gashüre be baiha . goidahakū hūwaliyafi ming gurun i emgi sain i acaha . + taizu hūwangdi beye cooha gaifi dailame genefi . terei harangga hoton gašan be wacihiyame gaiha . ming gurun cooha tucibufi daha . + taizu hūwangdi . ming gurun i [14/15] cooha be efulehe manggi . ibefi terei hecen be gaifi . yehe gurun uthai mukiyehē . * **ula beile be afame etefi . ceni gubci babe wacihiyame gaifi** . ula . tuktan yehe de duwali acaha . taizu hūwangdi . dain de ini beile i deo bujantai be weihun jafaha . ei weile be aliyame sain i acara be baire jakade . sindaha . dahanduhai ula gashūha be cashūlafi . sahañun ihan aniya aniya biyade . + taizu hūwangdi geli beye dailame genere de . geren beile ambasa gemu fancame fekucehe . + taizu hūwangdi uthai bodogon toktobufi hūsutuleme afame . etehe hūsun i duka be durifi hoton de tafaka . bujantai beyei teile arkan burulame ukcaha . musei cooha . ula gurun i ba ba i hecen hoton be gemu dahabufi teni cooha bederehe . * **usihai joriha ici hoifa be dahabufi jecen be badarambuha** . hoifa i beile baidari . mukūn i urse ubašafi yehe gurun de baimē genehengge labdu be baidari gelefi damtun benjifi dara cooha be baiha . dahanduhai gūwaliyafi . + taizu hūwangdi cooha gaifi terei hoton be gaiha . baidari be wafi geren irgen be wacihiyame dahabuha . erei onggolo fulahūn honin aniya . šun dosire ergide eriku usiha tucike . goidahakū geli šun dekdere ergide tucifi . hoifa gurun i teisu forome jakūn dobori ofi . teni burubuha . ede isinjifi teni sahabi . * **ere duin aiman i babe dailame toktobure [15a/b] jakade** . * **ereci geren aimasa bireme dahanjifi . + han seme tukiyehē** . * **erei amala jecen . donggo be afame efulefi** . jecen . donggo juwe aiman . daci musei manju gurun i harangga aiman bihe . amala gurun de ejen ojoro be temšehe turgunde . + taizu hūwangdi beye jecen i šancin be afame gaifi . terei dalaha niyalma artai be jafafi waha . tere donggo aiman i dalaha niyalma i jui elgi . hūlhā de wabuha . ningguta i geren beile holtombi nikai seme kenehunjeme . uthai cooha gaifi ningguta i dergi julergi juwe golo be sucuha . ede + taizu hūwangdi sunja tanggū cooha be gaifi ini hoton be afame gaiha .. + amban fucangga . * **etehe hūsun de weji . wanggiya be gidafi mukiyebuhe** . dergi mederi i weji aiman . neneme ula de dahaha bihe . + taizu hūwangdi daha seme elbici . umai daharakū ofi . tereci eidu de cooha afabufi afame gaifi . tumen funcere niyalma olji gaiha . suwayan singgeri aniya . + taizu

hūwangdi beye wanggiya aiman be dailame genefi . dobori dongsingga bade isinafi . abka ci do i gese amba usiha tuhere jakade . geren morin gemu gūwacihiyalafi urhūha . + taizu hūwangdi bata be efulere todolo seme sefi . uthai ibefi terei hoton be afame gaifi . hoton i dalaha niyalma be wafi bederehe . *

tede yalu ulai [15/16] jergi baingge bireme albabun jafanjifi . tere fonde . jecen i šurdeme geren gurun be gemu necihiyeme toktobuha . jecen i dorgi tucike tana seke orhode i jergi ferguwecuke jaka . eture baitalara de heo seme isika bime . ming gurun geli elcin takūrafi sain i acafi ishunde hūdašara jakade . gurun ulhiyen i badarafi . + taizu hūwangdi tereci cooha tucibufi . golmin šanyan alin i yalu ulai golo be elbime tohorombume unggifi . terei geren be wacihiyame dahabuha . *

tere sahaliyan aiman be afara de ula i juhe dogon jafari doobuha . abkai fulingga i sucungga aniya nadan biyade . + taizu hūwangdi . amban fiyanggū sebe dergi mederi i sahaliyan aiman be dailame unggihe . sahaliyan ula i julergi dalin de cooha tataha . tere sahaliyan ula i muke . yaya aniya gemu uyun biyade teni juhe jafambihe . ere inenggi damu musei coohai kūwaran i teisu onco ici juwe ba bisire ulai muke dooha caha gese juhe jafaha turgunde . tereci cooha gaifi dulefi . terei juwan emu gašan be gaifi . cooha bedereme jici . nenehe jafaha juhe gemu efujehebi . tere wargi jaka geli juhe jafari musei cooha duleke . *

tereci korcin . kalka . niowanggiyan morin aniya hargašanjire jakade . korcin i beile minggan . kalka i beile loosa . niowanggiyan morin aniya . sain i acaki seme teisu teisu elcin [16a/b] takūraha manggi . tereci monggo i geren aiman i dalaha niyalmai elcin lakcarakū amasi Julesi yabubuha .. + amban wang giyai . *

tetele geren monggoso nirugan dangse de dosimbuha . monggo i geren aiman tetele emu jušuru ba emu irgen seme . gemu dangse de dosimbuha . + taizu hūwangdi fukjin doru neihe fonde . korcin kalka juwe aiman teni sain i acanjiha . amala jarud . ūled . barin . aohan . naiman . arak cod . dorod . karacin . tumed . aru isud . karacirik geren aiman i ubašahangge be wara . dahahangge be bilure jakade . siran siran i dahanjiha . tese musei + gurun i bilume dasara be alihangge goidaha kai . *

ulhicun akū cahar aiman balamadame yabure be . cahar elcin takūrafi benjihe bithei gisun gūnin cokto balame . beyebe dehi tumen monggo gurun i ejen sembime . geli ming gurun i ambula niktongga babe ini . alban gajjara ba

obuki sembi . + taizu hūwangdi dangsime karu bithe unggihe . jihe elcin be waha . * **uthai dailanafi lindan han burulame ukaha** . monggo geren aiman siran siran i dahanjiha . damu cahar lindan han . hono elintume tuwame geren monggo be tabcilara jakade . + taizung hūwangdi sure han i jakūci aniya . geren monggo aiman i dalaha niyalma be cooha gaifi acanju seme afabufi dailanaha . + taizung hūwangdi . kōke hoton de kūwaran iliha de . cahar burulame genehe . tereci + hesei beile dorgon sebe cooha [16/17] kadalara amban obufi . lindan han i jui be bargiyame gaju seme unggifi . ini jui ejei geren be gaifi okdome dahaha . aiman i geren be dahabuha . * **ujen fafun be + tuwabume solho gurun de tun jakūdai baitakū seme dangsifi** . solho gurun . sure han i uyuci aniya ci dahaha amala . albabun jafanjire elcin lakcarakū bihe . amala geli ming gurun de juwedehe . jihe ambasa geli dorakūlaha turgunde . + taizung hūwangdi ini weile be tucibume unggihe bithei + gisun . suweni gurun i ertuhengge damu tun jahūdai dabala . aikabade erdemu jurgan be dasarakū oci . ere beye . unkgere gukure be baime yabumbi sefi . geli jihe ambasa geren hūdai niyalma de weile be dailaha cooha aššara inenggi be cohome getukeleme alafi unggihe .. amban šucang . * **ubašaha weile be oncodome guwebufi ceni juse sargan be amasi sindaha** . wesihun erdemungge i sucungga aniya tuwari forgon de . + taizung hūwangdi . solho . gashūha be gūwaliyafi hese be jurcehe turgunde . amba cooha gaifi dailame genere de . lii zung . nan han alin i hoton de burulame genehe be . mafuta se amcame kaha . ini juse sargan giyang hūwa tun de ukaha . dorgon afame gaifi . ini fujin . juwe jui . jai geren ambasai booi anggala be ambula baha . lii zung coohai kūwaran de dahame jihe . ming gurun i buhe doron ejehe be alibuha manggi . + taizung [17a/b] hūwangdi teni lii zung . jai ini juse sargan be oncodofi gurun de bederebuhe . ini ahūngga jui lii wang . jacin jui lii hoo be damtun obume bibufi . teni cooha bederehe . * **tereci san tiyan du i bade eldengge wehe ilibufi tukiyeme maktaha bime** . solho gurun i wang lii zung . ini juse sargan be acabuha . gurun be dahūme buhe be hukšeme gūnime . san tiyan du gebungge bade eldengge wehe ilibufi . + taizung hūwangdi i horon erdemu be maktame . tumen jalan de algibuha . * **temšendume goro okdome ulha jeku alibume jafaha** . solho gurun be dailafi cooha bederere de . duleme yabure ceni jecen i dorgi su jeo i jergi ba i geren hafasa . gemu cooha

irgen be gaifi . jugūn i dalbade niyakūrame fudeme . cooha ulebure jalin ihan bele alibuha manggi . + taizung hūwangdi saišafi bargiyafi . mukden de amasi isinjifi . geren wang ambasa orin ba i dubede okdonofi . + taizung hūwangdi solho gurun i alibuha joka be coohai urse de dendeme buhe . * **tesebe giljame gūnime ++ amba erdemu be tuwabufi** . solho gurun ming gurun i wan lii han i fonde . oz de tušaha □□□ de . ming gurun cooha unggifi daha . ming gurun duin [17/18] jugūn deri cooha tucibume necinjire de . solho i dalaha yuwanšuwai giyang kung liyei . inu cooha gaifi daha cooha gidabufi dahanjiha manggi . + taizu hūwangdi . bithe arafi . baili de karulaki seme jihe turgunde . ujeleme wakašarakū babe ulhibuhe . amala + taizung hūwangdi ini gurun be dailame efulefi . weile be oncodofi dahūme fungnere jakade . solho gurun tereci + kesi be hukšeme + erdemu be gūnime enteheme necirakū ubašarakū amban ohobi . amban gingiyān . * + han i arahangge **tederi nikan wailan i facuhūn be ekšeme dailame toktobuha** . tuktan turun hoton i nikan wailan gebungge niyalma . ming gurun i cooha be šusihiyefi . musede abka be uhelerakū kimungge niyalma ojoro jakade . + taizu hūwangdi cooha jurafi turun hoton be afara de nikan wailan ukame genefi . ming gurun i baru burulame genehe be . ming gurun dosimbume muterakū . musei cooha olhon hoton de isibume farganafi waha . * **abka de nadan koro alafi cooha tucikengge yala tob** . abkai fulingga i ilaci aniya aniya biyade . biyai dulin be hafu suwayan siren gocika . golmin ici ilan juda bihe . ede + taizu hūwangdi geren beile ambasa de hese wasimbuhangge . + abkai gūnin uttu be dahame . ere aniya bi ming gurun be urunakū dailaname [18a/b] genembi sefi . tereci yafahan moringga juwe tumen cooha be gaifi jurara de . tungken tūme buren burdeme buleri beleri fulgiyeme + tangse de hengkilefi . nadan amba koro be arafi + abka de habšafi geli umainaci ojarahū . ming gurun be dailara turgun be geren de ulhibume coohai fafun be ciralame selgiyehe . * **algimbume duin jugūn dendefi cooha unggihengge bata inu etuhun bihe** . muse ming gurun be dailara de niowanggiyaha angga be gaiha manggi . ming gurun i han musei gurun de gūnin bahaki seme liyoodung ni wekjime dasara amban yang hoo be simiyan jase de cooha isabufi . duin jugūn dendefi afanjire de . dashūwan galai dulimbai jugūn de . uheri kadalara da du sung . wang siowan . jao meng lin . ambula niktongga i dooli hafan jang ciowan be

ninggun tumen cooha gaifi . hunehe birai angga deri fusi furdan be tucibume . jebele galai dulimbai jugūn de . uheri kadalara da līi žu be . aisilame kadalara da ho ši hiyan . liyooha antu i dooli hafan yan ming tai be ninggun tumen cooha gaifi . niowanggiyaha jugūn deri ya hū furdan be tucibume . dashūwan galai amargi jugūn de . uheri kadalara da ma lin . aisilame kadalara da ma yan . keyen i dooli hafan pan zung yan be duin tumen cooha gaifi . keyen deri yehe gurun i coohai emgi acafi . sacara angga be tucibume . jebele galai julergi jugūn de . uheri kadalara da lio ting . hai g'i i dooli hafan k'ang ing giyan be duin tumen cooha gaifi solho gurun i coohai emgi acafi . kuwan diyan i angga de tucibume . sasari musei gurun i gemulehe hecen i baru dosikini seme boljoho . dehi nadan tumen cooha bi seme algimbuha . * **ambarame afafi [18/19] sarhū alin de komso i geren be etefi** . ming gurun i du sung se emgeri fusi angga be tucike . julergi jugūn i karun i niyalma geli lio ting ni cooha donggo golo de tucike seme alanjiha . + taizu hūwangdi . beile sede hese wasimbuhange . julergi jugūn de musei tuwakiyame tehe cooha sunja tanggū bisire be dahame . bata be sujakini . ming gurun julergi jugūn de neneme cooha sabubuhange . muse be yarkiyarange . fusi deri amba cooha urunakū jimbi . tere cooha be gidaha manggi . gūwa jugūn i cooha ja ombi sefi . + han i beye amba cooha gaifi . hecen ci tucike . amba beile daišan . + duici beile jai amban eidu sei emgi cooha gaifi . neneme jaifiyan de genefi bakcilame faidafi iliha . ming gurun i du sung . sarhū alin de kūwaran ilifi . beye cooha juwe tumen gaifi . musei hoton sahara cooha . alban i niyalma be girin hada de kafi . musei cooha . alban i niyalma wasihūn gidame afafi tanggū isime waha . geren beile . girin hada i cooha alban i niyalma damu duin tanggū teile seme . emu minggan niyalma nonggime tucibufi aisilabume wasihūn gidame afabuki . jebele galai duin gūsai cooha be hafitame afabuki . sarhū alin i ming gurun i cooha be . dashūwan galai duin gūsai cooha be alifi afabuki seme hebšefi wesimbuhede . + taizu hūwangdi tesei gisun be inu sefi dashūwan galai duin gūsai cooha be juwe gūsa fidefi . jebele gala de acafi . neneme sarhū alin be afame . batai kūwaran be efulefi . tere girin hada de aisilabume unggihe cooha . alin ci wasihūn afambime . jebele galai juwe gūsai cooha . bira be doofi šuwe ibefi hafitame afame dosifi . hetu undu bireme gidame . gemu emken tanggū de tehereme ofi . uthai terei geren be ambarame efulehe . ming gurun i du sung . wang siowan . jao meng lin se . gemu dain de [19a/b]

gaibuha . jai bucehe coohai ursei giran . hunehe bira de sektefi eyehengge hujurere gese . sirame geli ming gurun i dashūwan galai amargi jugūn i ma lin i cooha be šanggiyan hada fiyenfun alin de afame gidaha . ma lin beyei teile araka burulame tucike . * **abdari alin de temšeme tafafi neneme ejelehe** . ming gurun i lio ting . siliha juwe tumen cooha gaifi . kuwan diyan i ba be tucifi . neneme emu tumen niyalma be juleri karun sindame unggifi . abdari alin i ninggude tafara de . + duici beile . jebele galai cooha be gaifi neneme terei ninggude ejelefi . gūsin siliha moringga cooha be gaifi . geren cooha ci nushume tucifi . alin ci wasihūn baturulame gidame . amargi cooha siranduhai isinjiha bime . amba beile geli dashūwan galai cooha be gaifi . alin i wargi ergici hafitame afara jakade . ming gurun i cooha ambula gidabufi burulaha . lio ting dain de afame bucehe . solho i dalaha yuwansuwai giyang gung liyei ini kūwaran de burulame dosika . ming gurun i cooha be jafafi benjime . musei cooha de isinjifi dahaha . ming gurun i wekjime dasara amban yang hoo . ilan jugūn i cooha gidabuha be donjifi . ekšeme lii žu be de cooha bederekini seme niyalma takūrafi . hūlan i baci amasi bederehe . tere mudan . ming gurun orin tumen cooha be dehi tumen seme algimbume . uhei hūsun i afanjiha be . + taizu hūwangdi horon baturu be fafuršame . komso i geren be afame . gidame efulehekūngge akū . + abka de acanahangge yooni mukdembi sehengge . erebe kai . yargiyan i dorgideri karmame ijishūn de aisilaha babi .. * **dailame fusi . lioi šūn angga i hoton be [19/20] efulefi** . erei onggolo abkai fulingga i ilaci aniya . + taizu hūwangdi gūnin lashalafi ming gurun be dailame . amba cooha neyen faksalame ekšeme on gaima fusi furdan i baru dosifi . ming gurun i dasihire hafan lii yong fang tucifi dahaha . tereci terei hecen be efulehe . abkai fulingga i juwanci aniya de isinjifi . ming gurun i emu tumen cooha mederi deri lioi šūn angga de isinjifi . hoton be dasatafi tuwakiyaha tehe . + taizu hūwangdi ilaci beile manggūltai be takūrafi afame gaifi . ming gurun i cooha be suntebume wafi . geli hoton be efulefi cooha bederehe . * **dahanduhai simiyan hoton . liyooaha antu be baha** . ming gurun i uheri kadalara da ho ši hiyan . io ši gung se nadan tumen cooha be gaifi simiyan hecen be tuwakiyaha . + taizu hūwangdi afaki seme hebešeme toktobufi . muke olhon jugūn deri sasa dosifi . hecen i šun dekdere ergide bakcilaha . ming gurun i cooha hecen i tulergi de šumin ulan eye fetefi eljehe . musei cooha hecen

bitume sacime muhaliyan tuhebufi . ming gurun i nadan tumen cooha gemu buruluha . dain de ho ši hiyan . io ši gung sebe wafi . simiyan hecen be gaiha . tereci etehe hūsun de liyooha antu hecen be afame dosika . ming gurun i cooha . birai muke be hecen i ulan de eyebufi . hecen be bekileme tuwakiyaha . musei cooha . liyooha antu hecen i dergi julergi ergide isinafi . bira be dome jabdunggala . ming gurun i uheri kadalara da lii hūwai sin se . hecen ci tucifi faidame iliha . taizu hūwangdi dashūwan jebele juwe gala be hafitame afabure jakade . ming gurun i cooha ambula burulafi hecen be dosika musei cooha birai dooha be durifi . wan sindafi hecen de tafaka . hecen i dolo ming gurun i cooha tolon tukiyefti . musei [20a/b] coohai baru fumereme afahai . musei cooha gemu hecen de tafaka . ming gurun i wekjime dasara amban yuwan sing tai hecen i taktu de afara be tuwame bifi . hecen gaibuha be safi . uthai tuwa sindafi deijibufi bucehe . dooli hafan . jiyanggiyūn sai dain de bucehengge umesi labdu . terei baicame tuwara hafan jang ciowan be weihun jafaha . hafan irgen gemu uju fusifi dahaha . liyooha antu hecen be baha manggi . nadanju funcere harangga hecen gemu dahaha . * **dacun cooha niowanggiyaha hecen be gaifi** . abkai fulingga i ilaci aniya . + taizu hūwangdi cooha gaifi ming gurun i niowanggiyaha hecen be kafi . musei cooha fafuršame baturulame tugi wan sindafi hecen be fekume tafafi gaiha .. + amban gi yūn . * **darime tiyeliyan i hoton be afafi gisabuha** . ming gurun i tiyeliyan karmangga i hecen . keyen hecen i julergi ninju ba i dubede bi . musei cooha keyen be gidafi . ma lin be wafi . tiyeliyan hecen be kafi . hecen i keremu be efulefi bireme dosifi . terei dasihire hafan ioi ceng ming sebe dain de wafi . geren cooha be gemu gisabuha . * **tereci keyen be afame efulefi hoton i taktu de + indefi** . amba cooha keyen be gidara fonde . hecen be afara cooha tugi wan sindahakū . gemu dabame fekume dosika . + taizu hūwangdi terei hecen i julergi dukai taktu de tafafi . ilan inenggi cooha tatafi . teni bederehe . * **tere [20/21] ilu i irgese be dalime hecen i duka be fihebuhe** . ilu hoton . simiyan hecen i wargi amargi de bi . ere onggolo + taizu hūwangdi cooha gaifi ming gurun be dailaname ere jugūn deri dosire de . ilu i niyalma gemu hecen be waliyafi uhaka . tere fonde . ming gurun i simiyan hecen i uheri kadalara da ho ši hiyan se cooha gaifi simiyan hecen ci orin ba tucike be karun i niyalma alanjiha manggi . + taizu hūwangdi ilu i niyalma be

hecen i duka de dositala fihebuki seme cooha gaifi afame genehe . ho ši hiyan se musei cooha isinjija be sabufi amasi bederehe . * **tede guwang ning ni irgen dahanjifi . hiong ting bi . wang hūwa jeng ukafi** . abkai fulingga i nadaci aniya . amba cooha ming gurun be dailame liyooaha bira be dooha manggi . ming gurun i ambula niktongga jeo i uheri kadalara da lio kioi se . musei cooha faidahakū be nashūlame ekšeme afanjifi . musei cooha deyere gese bireme dosifi . sacime wahangge toloho seme wajirakū . lio kioi sei gubcingge cooha yooni gisaka . ambula niktongga jeo i giyarime dasara amban wang hūwa jeng . hoton be waliyafi šanaha furdan de dosika . amba cooha hoton ci ilan ba i dubede isinjifi . hoton i dorgi hafasa irgese hiyan dabufi kumun deribume okdome hoton dosika . juwan inenggi cooha tatafi . ibefi šanaha furdan be gaire de . ming gurun i wekjime dasara amban [21a/b] hiyong ting bi . wang hūwa jeng ni sasa jugūn unduri . bisire gašan karman be wacihiyame dejifi jailaha .. +amban siyei yūng . * **tederi fung ji karman i cooha be gisabufi ju wan liyang . lii bing ceng be durgebuhe** . simiyan hecen i dergi julergi fung ji karman . ming gurun i uheri kadalara da lii bing ceng ni cooha tatara ba . abkai fulingga i ningguci aniya . + taizu hūwangdi cooha be gaifi jakūn jugūn obume faksalafi . ibeme dailara de . lii bing ceng hoton tucifi eljehe manggi . musei dashūwan galai dui gūsai cooha juwe jugūn deri ekšeme afara de . burulafi ukame hoton dosika . tere fonde . ming gurun i aisilame kadalara da ju wan liyang . hūwang šan alin de cooha tatambihe . musei coohai horon amba be sabufi inu kūwaran aššafi ukaha . * **araka ilan hehe bime hūlha be bederebume mutehengge ferguwecuke seci** . ming gurun i cooha dobori musei eldengge jeo i hoton i julergi guwan tun šancin be hūlhame gaire de . šancin i fu be dabame . dosifi . cinggiyanu . nadai . maitu . ere ilan niyalmai sargan . sejen i fara be fu de wan obume sindafi tafafi . loho jafafi faturšame sacire jakade ming gurun i cooha golofi wasifi burulaha . * **afara jiyanggiyūn [21/22] juwe teile uthai bata be etehengge inu saišacuka** . mederi jeo i harangga kadalara jang tun šancin i nikasa ubašaki seme . ming gurun i ilan tanggū cooha be boljofi necinjire de . šancin i cooha eljeme afafi bata burulaha . mederi jeo be tuwakiyara coohai hafan jaisa . urgun . poo i jilgan be donjifi uthai farganame emu tanggū nadanju niyalma be waha . * **arga banjibufi gijo**

hūwa tun i jekui jahūdai be deijifi . amba cooha . ming gurun i goroki be nikton obure hoton be kafi . yuwan cung hūwan . man gui i emgi bekileme tuwakiyara de . nerginde afame bahakū . tere fonde ming gurun i šanaha furdan i tulergi coohai niyalmai jedere jeku orho be . gemu jahūdai i juweme . mederi i dorgi giyo hūwa tun de isibufi sindahabi . + taizu hūwangdi . unege be cooha gaimē unggifi . terei juwe minggan funcere jahūdai . emu minggan funcere buktan bele be tuwa sindaha .. + amban gi ši sung .. * **ambarame dailaname köke hoton deri jasei fu ba efulefi dosika** . sure han i ningguci aniya cahar lindan han . aru aiman be necime tabcilara de . + taizung hūwangdi geren monggosoī cooha be acabufi dailame köke hoton i bade cooha tatafi . + hesei beile jirgalang sebe jebele galai cooha gaifi . köke hoton . hūwang ho birai jergi babe [22a/b] dailanabume unggihe manggi . uthai cooha guribufi ming gurun be dailame . jasei fu i šancin i anggai deri dosifi oljilame jafahangge umesi labdu . ming gurun i siowan hūwa fu i giyarime dasara amban . uheri kadalara da albabun jafafi sain i acaki seme baire jakade . tereci esei emgi gashūfi bederehe . * **dahanduhai mao wen lung ni duwali be wacihiyame gisabufi** . erei onggolo ming gurun i uheri kadalara da mao wen lung . pi doo sere tun be ejelefi musei cooha be jafataki sere be . ming gurun i ejen amban akdafi . wesibume amba uheri dalaci obuha . geli musei gurun de sain i acaki serede . + taizung hūwangdi . koko be tucibufi . duin niyalma gaifi unggihe manggi . mao wen lung jafafi beging de benebure de . goroki be nikton obure hoton i giyarime dasara amban yuwan cung hūwan . mao wen lung be musei gurun de cisui faliha seme wahabi . terei mukūn i urse kemuni tiye šan alin be ejelehangge bisire turgunde . + taizung hūwangdi . geren jiyanggiyūn de afabufi . geren mederi tun be suweleme geterembume yooni gisabuha . * **dalingho hoton be edun aga i hūsun de afame dahabuha** . sure han i sunjaci aniya uyun biyade . + taizung hūwangdi beye ming gurun i cooha be . dalingho i bade efulehe . tere fonde . sahaliyan tugi banjifi . edun wargici dekdefi bata edun be nashūlame tuwa sindafi . musei cooha be deijime hamika de . abka gaitai agame deribufi edun forgošobufi batai cooha be deijire jakade . ambarame etehe . juwan biyade dalingho i hoton i urse dahaha . [22/23] * **damu emu biyai sidende junggin jeo . sungšan hoton i jiyanggiyūn be oljilafi** . wesihun erdemungge i

nadaci aniya juwe biyade . fafungga cin wang hooge se sungšan hoton be efulefi . ming gurun i uheri kadalara amban hūng ceng ceo . giyarime dasara amban ki min yang . uheri kadalara da wang ting cen . zoo biyan giyao . zu da lo i jergi ursebe weihun jafaha seme wesimbuhe ilan biyade junggin jeo be efulefi . ming gurun i uheri kadalara da zu da šeo dahaha . + amban dung k'eo * + han i arahangge **dartai andande tašan hingšan i hoton be ikiri gaiha** . wesihun erdemungge i nadaci aniya duin biyai šahūn ulgiyan inenggi . ujen cin wang jirgalang se tašan hoton be efulehe niowanggiyan singgeri inenggi hingšan hoton be afame poo sindame . hoton i fu be efulehe turgunde . geren hafasa duka neifi dahaha . ishunde giyalabuhangge teni juwan ilan inenggi bihe . * **afara dailara be iletuleme juwe mudan furdan de dosifi** . sure han i uyuci aniya . + taizung hūwangdi . beile dorgon sede afabufi . daitung . siowan hūwa fu deri cooha ibeme . ming gurun be dailame . ping u karmangga de dosika . wesihun erdemungge i ilaci aniya . geli mergen cin wang dorgon . beile yoto sebe dashūwan jebele galai cooha be uherilebufi ming gurun be dailame . jebele galai cooha . ming gurun i mi yūn hiyan i dergi amargi ciyang z dabagan deri abame . dasahūwan galai [23a/b] cooha . cing šan furdan deri ibeme . jugūn dendefi furdan be dosi seme afabuha . * **amba cooha be + beye gaifi ferguwecuke bodogon be uherilehe** . * **ambarame muke olhon jugūn deri ibeme šandung . sansi de isitala** . dashūwan galai mergen cin wang cing šan furdan deri dosifi . jo jeo de isinafi . cooha be jakūn jugūn obume fakšalafi . emu jugūn juwere bira be biturame . emu jugūn alin be biturame . ninggun jugūn alin birai sidende yabume . sasa ibefi šuwe dosime . ming gurun i beging be susunggiyabufi . wargi minggan ba i dorgi ninggun fu den yooni akūnaha . geli lin cing jeo i bade juwere bira be doofi . šandung goloi ji nan fu be efulefi . tiyan jin karmangga deri mariha . jebele galai beile dudu . beging ci cooha dendefi . sansi jecen de isinjifi . geli šandung goloi ji nan fu de genefi . uhei afaha de . fu i hoton be uheri uyun efulehe . * **afame isinaha yan yūn dai liyang ni jergi babe bireme efulehe** . wesihun erdemungge i nadaci aniya . beile abatai . cooha gaifi . ming gurun be dailame hūwang yai keo deri dosifi . ki jeo i cooha be etefi . beging be dulefi . ho giyan fu ci . yan jeo fu de isinafi cooha dendefi . julergi mederi jeo de isitala . uheri ilan jeo . juwan jakūn

jeo . ninju nadan hiyan be gaiha . * **eiterecibe** [23/24] **etere be toktoburengge gemu + ferguwecuke bodogon de bi seci** . * **enteke amba baturu ohongge . ineku + abkai kesi de akdahabi** . * **ejelehe usin be jalan halame tuwakiyaci acambi seme duribuhekū** . ming gurun i uheri kadalara da jang ceng yen . kemuni musei jecen i babe nungneme ejelefi . eldengge wehe ilibufi . jecen obuha bime . geli niyalma takūrafi . musei cai ho . san ca . fu an i jergi ilan jugūn i usin be gaire de . + taizu hūwangdi hese wasimbufi . jalan halame tuwakiyahangge be waliyaci mangga . mergen hūsun de ertufi nungneme durici . urunakū abkai jobolon bi . giyan i tob tondo i gūnin be tebuci acambi seme ulhibuhe .. amban dacun .. * **ehe irgen i nemu be hūlahahangge be wafi . gashūha gisun be songkolohobi** . ming gurun i jasei irgen . aniyadari jecen dabafi . musei orhoda nemu be hūlahara de . + taizu hūwangdi . hūrgan be unggifi . susai funcere niyalma be jafafi wafa . ming gurun i giyarime dasara amban lii wei han fonjime jihe manggi . [24a/b] taizu hūwangdi hese wasimbuhangge . seibeni saisai gisun aikabade jase be dabaha niyalma be sabufi warakū oci . warakū niyalma de jobolon isibumbi sehebi . ainu neneme gashūha babe gūnirakū tabsitame gisurembini sehe .

* **ibeme afara de tusa arame arbungga bade gemulefi** . simiyan hecen de gemun toktobuha fonde . + taizu hūwangdi tere ba . wargi ming gurun be dailaci . dorbi dari liyooaha bira be doofi . jugūn tondo bime hanci . amargi monggoso be dailaci . juwe ilan inenggi yabufi isinaci ombi . julergi solho gurun be dailaci . cing ho birai deri ibeci ombi . gemu na i aisi be bahambi seme . tuttu siseteme bodoro mutebume weilere be eimerakū . uthai tumen aniyai gemun hecen obume toktobuha . * **irgesei mujilen be bargiyame gaima jiramin šangnaha bahabuha** . + taizu hūwangdi . hoton sahara mudan de . urui hūsun i haha be tolofi . ihan jai dabsun bahabumbi . geren ambasa de . hese wasimbuhangge . cirgeme sahara de umesi suilambi . ume ulin jaka be hairara sehebi . ainci tere fonde . hūsun i hahai dorgi tesu ba i niyalma waka oci . uthai jiramilame bahabufi amasi maribumbihe . ere cohome fulehun isibufi irgen be bayambume . mujilen hungkereme sebjelere bade isinajikini seme erere gūnin bihe kai . * **+ iletuleme huwekiyebume gungge ambasa de etuku** .

nure šangnaha [24/25] bime liyoodung ni babe etefi gaiha fonde . geren ambasa be ambaram sarilame + hese wasimbuhanngge . ming gurun i han elere be sarkū . musei gurun be necime duime ofi . tuttu cooha gaibufi . ba be ufaraha . bi abkai kesi de bahafi uttu ohongge inu suweni geren ambasai hūsun de akdaha be dahame . etuku emte jergi . nure emte tampin šangna . ere ainahai gungge de karulame mutembini sehebi .. amban asu . * **isebure be + tuwabume oliha urse be fusheme serguwešere baita be jafafi targabuha** . + taizung hūwangdi cooha tucibufi ming gurun be dailara fonde . geren jiyanggiyūn sede coohai urse be hing seme gosi seme . + hese wasimbufi . sung gurun i jiyanggiyūn i fusheku fusheme . sergūwen isibure baita be yarufi targabuha . * **ere dade niyalma be kundulere beyebe gocishūn obure giyan be ulhibufi** . + taizung hūwangdi . yuwan cung hūwan de ulhibume unggihe bithede . sain i acara bithei durun be toktobure de . jurgan i bodome giyan be jafafi kimcire oci acambi seme ming gurun i niyalmai oihorilame heoledehe weile be šumilame wakašaha . * **ejen amban mentuhun hūlhi seme bata be wakašame gisurehe** . ming gurun i tiyan ki han umesi mentuhun hūlhi . + taizu hūwangdi . geren beile de hese [25a/b] wasimbuhengge . julge te i bithe cagan be tuwaci . gurun udu amba seme . sukdu ton ebereme hamika de . ejen amban mentuhun hūlhi . hešen hergin fudaram forgošofi gukure mukiyere de isinambi . te ming gurun . ganio gashan nurhūme tucike bime . terei ejen amban hono tuwancihiyara be kicerakū . dubentele urunakū + abkai weile be necimbi sehebi . gurun i nashūn be doigonde tuwame tucikengge . yargiyan i + enduringge mergen kai . * **ehereke zu da šeo be dasame jafafi terei mujilen be dahabufi** . zu da šeo . dalinghe be efulehe fonde . dahanjiha manggi . + taizung hūwangdi terebe junggin jeo de amasi maribume unggifi zu da šeo dulimbaci kūbulika . geli utala aniya kame tuwakiyame . junggin jeo be gaiha manggi zu da šeo teni hing seme dahaha .. amban hū ge'o wang . * **enculeme jang cūn be + banihūnjame tuwame amban ojoro jurgan be yendebuhe** . + taizung hūwangdi . dalinghe be efulefi . ming gurun giyan giyūn doo hafan jang cūn be weihun jafafi . + dele i jakade niyakūarakū ofi . sain jemengge + šangnaha cooha bederere de . + kesi sarin sarilame . geren dahaha jiyanggiyūn i dergi de te sehe . + enduringge niyalmai yabuhangge . cohome amban i jurgan be huwekiyebume niyalmai

ciktan ba iliburengge kai .. * **aifinici siyoo be zhi i holo be [25/26]**
bulekušefi . ming gurun . beiguwen siyoo be zhi be takūrame jifi . holtome
 amban arafi jakūn niyalma tukiwere kiyoo de tefi . gisun asuru ureshūn akū ofi .
 + taizu hūwangdi hese wasimbuhanngge untuhun gisun i esukiyeme geleburengge
 dorolon be ainambi sefi . terei bithe be tuwarakū amasi unggihe . * **argai**
jakanabume yuwan cung hūwan be waha . + taizung hūwangdi . ming
 gurun i beging be kaha de . ming gurun goroki be nikton obure jeo i giyarime
 dasara amban yuwan cung hūwan . dame dosika de . + dele . g'eo hūng jung sede
 narhūn arga tacibufi . oljilame jafaha ming gurun i yang halangga taigiyān be
 tuwakiyara urse be . jortanggi šušunggiyame hendume . enenggi cooha
 gocirengge . cohome + ejen i arga . bajj ofi . emteli morin be . batai baru unggici
 . juwe niyalma acanjaha . gūnici juwan halangga giyarime dasara amban cisui
 boljoho babi . ere baita ilihai šanggafi ombi seme gisurebuhe be . yang halangga
 taigiyān amgara arame tuwaha . terebe sindafi . bederefi alaha manggi . ming
 gurun i cung jeng han . yuwan cung hūwan be kenehunjeffi waha . * **aksaha**
dorgon be jafara adali naranggi bata be oljilafi . + taizung hūwangdi
 yunggin jeo be kaha de . ming gurun i uheri kadalara da jao šuwai giyoo duka
 yaksifi tucirakū . hoton i ninggude ilafi hendume . etere acaburengge ainahai
 toktohon bici . abka be dahara dabala sehe be . + dele wakašame hese
 wasimbuhanngge . si gelhun akū abka be jorime badaranggi gisun tucimbio . bi
 damu + dergi abkai [26a/b] afabuha be tuwambi . tuttu ofi simiyan hecen
 liyoodung . fu ning ni ba . gemu minde bahabuhabi . si unenggi baturu fafuri oci
 . ainu tucifi afarakū . fuhali bigan i dorgon i gese feye de somifi . cihai gajime
 beye coktoloro gojime . buthai niyalma coo be emgeri isibuha de . uthai fulhū i
 dorgi jaka be jafara adali be sahakūbi sehebi .. amban gi meng hiong . * + han i
 arahangge **amba moo be asihiyame sacire adali ming gurun i ba be**
gaiha . ujen coohai amban tung tu lai se abkai erin be nashūlame niyalmai baita
 be dahame . suwe ming gurun i beging be gaike seme baiha de . + taizung
 hūwangdi hese wasimbuhanngge . beging be gairengge . uthai amba moo be
 sacire adali . neneme dalbaci argiyame ohode . amba moo ini cisui tuhembii . te
 ming gurun i salaha cooha emgeri wajihabi . musei coohai hūsun ulhiyen i
 yendehe . duin ergici aname bodogon isabuha manggi . amala uthai beging be

bahaci ombikai sehebi . * **ede gemun hecen de isinjiha bicibe umai gaihakū** . sure han i ilaci aniya . + taizung hūwangdi . ming gurun emtubei gashūha gisun be cashūlambi seme + beye amba cooha be uherielefi . ming gurun be dailame . hūng šan angga deri dosifi . zun hūwa hoton be efulefi . uthai gi jeo daru ibeme . beging be dailame . + taizung hūwangdi . hoton i amargi ergi □□ hoton furdan i dergi bade tatafi . geren beile sebe gaifi . dasame beging hoton be □□□ . tulergi □□□ kūwaran i bade guribume tataha manggi . cooha ibeme hoton i guwali ci [26/27] juwe ba i dubede sandalabufi . geren beile se dahūn dahūn i hoton be afaki seme baiha de . + taizung hūwangdi hese wasimbuhengge . bi + abkai kesi de hoton be afaci . urunakū bahambi . damu olhorongge . mini sain jiyangiyūn be emke juwe □□ uthai tanggū hoton be baha seme . inu urgun seci ojorakū sefi . uthai nakafi afahakū . * **elcin takūrafi sain i acafi cooha gaifi bederehe** . musei cooha dendefi ming gurun giyang hiyang gu an . fang šan i jergi babe gaifi geli ming gurun i cooha be enteheme toktoho dukai julergi bade afame gidaha manggi . + hesei baksi dahai . aibari sebe bithe jafabufi ming gurun de sain i acara be gisurefi amba cooha uthai yong ping fu de genefi sanaha furdan deri cooha bederehe . * **eiterecibe tulergi be dailara jalin neneme dorgi be dasara jakade** . + mukden i hoton i □□□ uheri jakūn . dergi ergingge be dorgi ba dasambi sembi . wargi ergingge be tulergi be dahabumbi sembi emgeri gebulehe de . abkai fejergi be dasara giyan . gemu erei dolo baktakabi kai . * **esi + gungge mutebuhe bime + erdemu iletulehe** . + mukden i gashū ergi isinjire duka be bithei erdemu sembi . ici ergi isanjire duka be coohai gungge sembi . * **tereci + beye manju hergen banjibume arafi** . manjusa daci [27a/b] hergen akū bihe . + taizu hūwangdi . baksi erdeni gagai de afabufi . monggo hergen be musei gurun i gisun i mudan de acabume fuka tongki be nonggime banjibume . manju hergen + toktobufi bireme selgiyehe . * **teni jakūn gūsa dendeme toktohuha** . erei onggolo musei gurun cooha tucire . abalame meljere de . teisu teisu mukūn falga tokso šancin be dahame yabume . niyalma tome emte sirdan tucibufi . juwan sirdan de . emu dalaha niyalma turulabume niru sembihe . šahūn ihan aniya . dahame jihe niyalma labdu ofi . ilan tanggū niyalma be emu niru obufi . terei

dalaha niyalma be nirui ejen sembihe . niohon gūlmahūn aniya . jalan i ejen sindafi . sunja niru be kadalabuha . geli gūsai ejen sindafi . sunja jalan ba kadalabuha . hashū ici ergi juwe meiren i ejen sindaha . dade suwayan . šanyan . fulgiyan . lamun sere duin gūsa ilibufi amaga terei boco de suwaliyaganjame kubufi uheri jakūn gūsa obuha . * **teisulebume acabume hafan i doru be dasafi** . abkai fulingga i juwan emuci aniya . jakūn gūsai amba sindaha . sure han i ilaci aniya . bithei kuren . tušan i fiyenten be toktobuha . sunjaci aniya . ninggun jurgan be ilibuha . ningguci aniya . hoton be tuwakiyara hafasa be ilan aniya giyalafi kimcime baicara kooli be toktobuha . jakūci aniya . jakūn gūsai hafasai tušan i gebu be toktobuha . juwanci aniya . dorgi ilan yamun be halame toktobuha . wesihun erdemungge i sucungga aniya dorgi yamun i hafan i kooli be toktobufi . uheri be baicara yamun be ilibuha . jai aniya . jakūn gūsai hebei amban sindaha . ilaci aniya . tulergi golo be dasara jurgan be ilibufi . jurgan yamun i kooli be toktobuha . jakūci aniya [27/28] dorolon jurgan de monggo baita be danara hafan sindaha .. amban ye guwan guwe . * **teksin cira i coohai kooli be ilibuha** . + taizu hūwangdi niohon gūlmahūn aniya . jakūn gūsai coohai kooli be toktobuha . taizung hūwangdi sure han i ilaci aniya ilan biyade . coohai fafun be toktobufi . tulergi aiman de yabubuha . jakūn biyade . coohai kūwaran i šangnara weile arara kooli be toktobuha . sunjaci aniya . tucifi dailara coohai kooli be toktobuha . wesihun erdemungge i jakūci aniya coohai fafun i bithe be toktobuha . * **ere dade gisun be gaime geren ambasa be sijirhūn i tafulabumbime** . abkai fulingga i sunjaci aniya ninggun biyade . gisun wesimbure moo be dukai tule ilibuha . sure han i sunjaci aniya . beile ambasa be gisun be wacihiyame sijirhūn i tafula sehe . * **erun be olhošome weilengge niyalma be oncodome gamaha** . abkai fulingga i jai aniya habšan duilen be narhūšame olhošo sehe . sure han i uyuci aniya . cisui derencume murime lashalara be fafulaha . wesihun erdemungge i sunjaci aniya ambarame guwebuhe . * **erdemungge be tukiyeme tacirengge be huwekiyebume šu i wen be [28a/b] yendebufi** . + taizu hūwangdi i niohon gūlmahūn aniya . geren ambasa be mergen erdemungge be tukiyen seme afabuha . sunjaci aniya . beile ambasai juse deode be tacikū de dosimbufi . ilan aniya ofi . tukiyesi šusai i tušan jergi be bahabume . hūsun i haha tucibure be guwebuhe .. amban wang i

sio . * **eiten + taimiyoo de wecere . hargašan de isara dorolon be toktobuha** . sure han i ningguci aniya . ice toktobuha hargašan i dorolon be yabubuha . wesihun erdemungge i sucungga aniya . + taimiyoo de ice jaka doboro dorolon be yabubuha . ilaci aniya dorolon i jurgan de . + hese wasimbufi . fafun selgiyen be getukeleme tucibuhe . jakūci aniya . dorgi tulergi i ishunde acara dorolon be toktobuha . * **ujen kesi isibume salame aitubufi + fe kooli be songkoloho** . sure han i sucungga aniya . namun i menggun be tucibufi . yuyure be aitubuha . jai aniya . namun i menggun be tucibufi . irgen i jui bure urun gajara de aisilaha . wesihun erdemungge i jai aniya . + hesei bele juwen bufi . irgen de aisila sehe . ningguci aniya . aniya haji ofi . + hesei yuyun be belhere kooli hacin be yabubu sehe . * **usin nimalan be ujeleme . usisi be huwekiyebume [28/29] + nenehe tacihiyan be dahaha** . + taizu hūwangdi niowanggiyan tasha aniya . gurun i niyalma be usin taribume neime suksalabuha . + taizung hūwangdi sure han i uyuci aniya balai takūrume usisi i baita be tookabure be fafulaha . wesihun erdemungge i sucungga aniya . bele jeku be iktambure be fafulafi . erin de acabume usin taribuha . jai aniya . geren tokso karman de afabufi . erin de acabume usisi be huwekiyebu sehe . * **urunakū dasan de kice seme banuhūn heolen be + targabufi** . abkai fulingga i jakūci aniya . geren ambasa be hacihiyame tušan de kice seme + hacihiyaha . juwan emuci aniya . geren beile sebe ume jirgame sebjelere seme + hacihiyaha . wesihun erdemungge i jai aniya . + hesei ambasa de gurun i dasan be kiceme dasa sehe . nadaci aniya . + hesei geren wang beile sede dasan i baita be kiceme dasa sehe .. amban mao yuwan ming . * **umesi elgiyen tumin okini seme malhūn hibcan be + tacibuha** . + taizu hūwangdi emu inenggi abalame tucifi . nimanggi teni galakan turgunde . orho oilo šaturnaha nimanggi de etuku usihiburakū seme fosomifi yabure de . hiyasa yendu hendume . + han de ai jaka akū . emu etuku be hairara aibi sehebe . + taizu hūwangdi donjifi injeme hese wasimbuhanngge . bi etuku akū seme hairarangge waka . bi emuni etuku be suwende šangnambikai . nimanggi de usihibure anggala . bolgo oci antaka . mini beye kemungge malhūn i [29a/b] yabure be . suwe jing alhūdaci acambi sehe . * **tede musei irgen taifin de sebjeleme hūsun bume**

faššaki sembime . * tere ming gurun i dubei forgon de jing facuhūn banjinaha . * tereci oshon be keterembume horon be selgiyeme . cooha tucire jakade . ijishūn dasan i sucungga aniya duin biyade . + hesei mergen cin wang be amba cooha be uheri kadalabume dulimbai gurun i babe toktobume unggihe . tere fonde liošei hūlha lii z ceng . ming gurun i beging be efulefi . u san gui bithe alibufi . cooha be baime doksin be dailaki serede . wang ni beye tereci cooha be teksilefi sanaha furdan be dosika .. amban jeng ji tang ..
*** + han i arahangge tese fekuceme urgunjeme juleri amala temšeme dahanjiha** . irgen[?] cin wang hojilahi jiyanggiyūn tang tung be . i piyan ši i bade afame gidafi šanaha furdan be dosika manggi . lii z ceng orin tumen funcere moringga yafahan cooha be gaifi faidafi ilihabi . tere inenggi amba edun dame . buraki toron dekdefi abka be [29/30] dalime ofi . wang . coohai urse be kaica seme ilan jergi kaicaha manggi . edun uthai nakafi . tereci fafuršame afara de . hūlha i geren be ambarame gidafi . dehi bade isitala bošome wame . lii z ceng burulame genehe . wang šuwe beging be dosifi . urgun i bithe arafi serkin deri wesimbuhe .

*** + enduringge ejen be doroi faidan belhefi gingguleme okdoro onggolo . * erdemungge mergen cin wang . guring hūwa be teksileme dasaha** .. lii z ceng wargi baru ukafi . mergen cin wang . beging de isinjiha manggi . ming gurun i bithe coohai hafasa tucifi sunja ba i dubede okdoko . wang šun be aliha duka be dosire de . sakda asihan gemu hiyan dabufi niyakūrafi okdoho . geren niyalma . ming gurun i doroi faidan . niyanjan be dorgi hoton i dukai dule faidafi . wang be niyanjan de wesireo serede . wang . teng seme maraha . damu wang ni faidan be juleri faidafi . niyanjan de tefi . horonggo yangsangga deyen de dosifi . ming gurun i geren hafasa gemu urgun arame hengkilhe . wang . beging de gemulehe hecen obufi teki seme hebešeme toktobufi . uthai bithe wesimbufi gingguleme . + sizū hūwangdi be okdome beging de isinjifi . dorō be toktobuha . *** enteke tob i abkai fejergi be bahangge julgeci ebsi [30/31] tongga** . julgeci ebsi abkai fejergi be bahangge . tang gurun . sung gurun oci . gemu nenehe gurun i ujulaha amban ci beye durime gaire be yabuhangge . han gurun . ming gurun udu cooha gaifi dailahangge bicibe .

han gurun oci . gašan i da bihe . ming gurun oci . inu yuwan gurun i irgen bihe . gemu gebu teisu be necihebi . muse seci . ming gurun i adaki gurun . cooha ilihangge . daci kimun be gaire jalin . furdan dosikangge ineku hūlha be efulere jalin . ming gurun i emgeri ufarabuha abkai fejergi be . muse hūlhai gala ci baha be dahame . eldengge genggiyen tob amba ojongge . julgeci ebsi juru akū kai . * **entHEME + jalan halame erdemu be dasame mohon akū hūtūri imiyabuha . * nenehe + ilan enduringge han dabkūri eldengge i deribure tuwakiyara be yongkiyaha bime . * ne + ejen doru be sirafi ele ambarame badarambuha . [30/31] * + nenehe yargiyan kooli be inenggidari + gingguleme tuwambime . + dele inenggidari erde ilifi . gingguleme + geren enduringgei yargiyan kooli be halanjame tuwame . ududu juwan aniya oho .. amban yan fu . * **neneme amala duin mudan + mafari munggan de + dorolome acanaha . + dele sahanūn ulgiyan . niowanggiyan indahūn . suwayan indahūn . sahanūn gūlmahūn aniya duin mudan + mukden de gingguleme dorolome acanaha . * **damu + fe doru be ujeleme tacihiyan be folohongge . gisun getuken iletu . wesihun erdemungge i sucungga aniya . + taizung hūwangdi . garudai maksire taktu de enggelefi . geren wang beile ambasa be isabufi . + hesei dorgi kooli selgiyere yamun i ambasa be aisin gurun i šizung han i da hergen i bithe be hūlabume . + hese wasimbuhanngge . aisin gurun i šizung han . mafari be fafuršame alhūdame . dasara doru be kiceme baima . etuku mahala . gisun hese . gemu fe kooli be daha . gabtara niyamniyara be erinderi urebume taci seme [31a/b] tutabuha tacihiyan umesi hing sembihe . amagana jalan ulhiyen i oihorilame waliyafi . gabtara niyamniyara be onggofi . efujere tuksiderede isinahabi sehe . geli dahūn dahūn i manjusai etuku mahala be halafi . nikan niyalmai eture miyamire be songkoloro fe kooli be onggofi gabtara niyamniyara be waliyara be targacun obu seme tumen jalan i juse omosi de tutabuhangge . umesi getuken tengkicuke . abkai wehiyehe i juwan nadaci aniya . + dele gingguleme + yargiyan kooli be tuwame . + tacibuha hese be fisebume . gabtara ordo de hetu eldengge wehe ilibufi . juse omosi hafasa irgese be gemu gingguleme daha . ume onggoro seme tumen tumen aniyai amba doru be badarambuha . * **+ dailame necihiyere baita be irgebun irgebufi .********

nirugan gehun tuwabuhabi . kiyan cing gurung de gingguleme + taizung hūwangdi i yargiyan kooli . afara nirugan jakūn afaha be asarahabi . ere mukden de bisire fon i fe debtelin . + dele . gingguleme asaraha debtelin be juse omosi aname tuwame muterakū seme šahūn ihan aniya . niyengniyeri . hesei fe doron i songkoi dasame juwe debtelein nirubufi . emu debtelin be dergi bithei boode asarabuha . emu debtelin be gingguleme + mukden de benebufi asarabuha . jai + han i beye gingguleme araha irgebun be suwaliyame asarahabi . * **daci sarhū alin i [31/32] ferguwecuke gungge be ineku bade eldengge wehe ilibufi** . + han i araha taizu hūwangdi i sohon honin aniyai sarhū i bade afaha baita be ejehe bithe emu fiyelen be . saha hūn gūlmahūn aniya manju nikan hergen i eldengge wehe folobufi . tubade ilibufi + amba gungge be ejehe .. + amba dai sin heng . * **da mukden i babe fisembume fujurun + arafi tob amba jurgan be tucibuhebi** . + han i araha mukden i fujurun uheri tumen hergen . + mafari i gungge be fisembume . ejen i doro be badarambuhabi . yala tumen jalan i ujui amba šu fiyelen kai . * **ice + banjibuha kumun i fiyelen de alioi elioi be hūwaliyambuha** . + han i araha susai fiyelen ice kumun i bithede . + iletulere alire jurgan be tucibuhe . * **+ irgebuhe yongkiyan mudan i irgebun de . gunghun . šangsin be ujelehe** . + han i araha yongkiyan mudan i irgebun de . dergi necingge . fejergi necingge i gūsin mudan i ujui hergen be baitalame . musei + gurun i [32a/b] + mafa da i wesihun erdemu amba doro be irgebuhe . * **ineku fe colo be dahūbufi faššangga wang gung sabe temgetulehe bime** . abkai wehiyehe i suwayan indahūn aniya . + cohotoi hese wesimbufi . fukjin doro toktobuha fonde . mergen cin wang ni gungge umesi amba seme . ini burubuha amala . ehecubuhe babe šaringgiyafi . wang ni hergen be dahūbufi . an i jalan halame lashalarakū sirabuha . geli fukjin neihe fonde . gungge bisire wang sai dorgi . doronggo cin wang . ujen cin wang . erke cin wang . fafungga cin wang . jai kicehe giyūn wang ni jergi amala halame fungnehengge be gemu de fungnehe colo be dahūbufi . faššan gungge be iletulefi . ceni amagan enen be . gebu be tuwame . jurgan be kimcime . mafari be gūnime tondo be akūmbubuha . amban ceng ceng ki . * **iletun ulabun banjibufi . aisilame wehiyehe gungge be ejehe** . abkai wehiyehe i orin

uyuci aniya . + dele cohotoi hese wasimbufi fukjin gurun neihe fonde . gungge bisire wang gung sai baita be acanjime banjibufi . uksun i gungge faššangga wang gung sai iletun ulabun obuha . * **erebe yargiyan kooli sasa [32/33] dorgi asari de gingguleme asarabume** . + bodogon i bithe banjibume arahangge emu + fukjin gurun neihe fon i yargiyan kooli ba songkolohobi . ere wesihun erdemungge i sucungga aniyai isabuhangge . šu sijirhūn baita yargiyan ofi . heo seme akdun tutabuci ombi . + fukjin gurun neihe fon i yargiyan kooli . manju monggo nikan ilan hacin i hergen i arahangge . dade + mukden i garudai maksire taktu de asaraha bihe . amala + dorgi amban de guribufi asaraha + dele hese wasimbufi . i ho deyen i amargi de kooli be ginggulere asari weilebufi + taizu hūwangdi ci ebsi jalan i yargiyan kooli be guribufi enteheme asaraha . te + bodogon i bithe šanggafi . inu emu ubu sarkiyafi . ere asari da asaraha .. * **erei amargide ming gurun i ejehe gisun be dosimbufi yargiyan temgetu obuha** . ming gurun i ambasai musei gurun i baita hacin be ejehe hūwang dao jeo i araha be u diyan hūi i bithe i jeringge be . gurun i ambasa de afabufi . terei bithei dorgi gaici ogoro ashūci ojongge be meiteme gafi yargiyalame ilgafi . + bodogon i bithei geren debtelin i wajima de kancime arafi yargiyan temgetu obuha . * **ede geren ambasa fekuceme urgunjendume maktame irgebuhe be dahame . amban cin ceng ye . * + han i arahangge enteheme jusei omosi de olhošome tuwakiya . ume ongoro seme tutabuha . amcame + šengzu i gosin be gosin obume . irgen i baita de kiceme alhūdame + han amai durun be durun obume . hafan i doru be dasambi . * alimbaharakū dube be olhošome nadanju se duleke bime . * an i inenggidari siohūme siohūme hing seme ginggulembi ..**